

1 Korid

Pol köp nöd u Korid n̄bi b̄i kal̄p kal̄i kl̄iñ r̄ika

1-2 Yad Pol. God n̄pe ke ȳp hag la rö, Kraiſ Jis̄as manö ud arep b̄i n̄pe ap m̄dpin. Mam hon Sosdenes aip aui m̄dul, köp an̄bi, kalöp daun kub Korid au God n̄bi b̄i n̄pe m̄dpim gau kal̄i kl̄iñ i r̄ikabin. Kale Kraiſ Jis̄as n̄p n̄ñ udpe u, God hagö, kale n̄bi b̄i ke kam̄ñ aij n̄pe m̄dpim. B̄i Kub hon Jis̄as Kraiſ n̄p sabe ḡipal n̄bi b̄i ram m̄nõñ gau gau magõñhalö, God kal̄p n̄bi b̄i ut̄ n̄pe m̄daiöl a göm hag la. Kraiſ Jis̄as n̄pe B̄i Kub hon m̄döp; n̄pe u rö nõp B̄i Kub kale m̄döp.

3 God Bapi hon abe, B̄i Kub Jis̄as Kraiſ abe, kalöp mög n̄ñmil ud aij ḡilö, kale m̄d aij ḡimim.

Pol God n̄p aij a ga

4 Kraiſ Jis̄as n̄p c̄ig m̄dpe, God n̄pe kalöp ud aij göm nan aij ña u n̄ñem, yad pör God n̄p aij a gabin. 5 N̄ñhön ḡin̄ig: kale Kraiſ n̄p c̄ig m̄dpe, Kraiſ kalöp ud aij yab̄i gö, kale gas̄ n̄ñ aij ḡimim, manö hag ñ̄ñ aij ḡipim. 6 God n̄pe gö, Kraiſ manö aij u an̄ kale dañ auö, kale n̄ñ udmim, hagöp rö gabim. 7 An̄b u, B̄i Kub hon Jis̄as Kraiſ aunab a ḡimim abad m̄dpim ñ̄ñ i, God Ana nan aij ñab gau hadö magõñhalö udpim. 8 B̄i Kub hon Jis̄as Kraiſ kalöp abad m̄döm ḡi ñ̄ñ aij gö, kale ram m̄nõñ i i m̄dmim, manö aij n̄pe u n̄ñ udöl ḡi m̄dmim, n̄p arö gagnabim. B̄i Kub hon Jis̄as Kraiſ aunab ñ̄ñ u, kale manö r̄imnap

nɪŋagnabim. * 9 God hagab rö nöp gab. Nɪpe kalöp hag lö, kale Ñɪ nɪpe Bɪ Kub hon Jisas Krais aip jɪm ñöl mɪdpim. *

Krais nɪbi bɪ gau gasɪ ud adö añɪ nɪŋöm, jɪm ñöl mɪdaiöl

10 Añ mam bɪ. Bɪ Kub hon Jisas Krais lau adö mɪdpun u me, manö ke ke adö rɪmnap lagmim. Gasɪ adö añɪ nɪŋmim, manö adö añɪ hagnim, jɪm ñöl yabɪ mɪdaimim. * 11 Pen nɪbi Klowi nɪbi bɪ nɪpe rɪmnap apöm yɪp hagö nɪŋbin, kale añ mam yad rɪmnap kale ke pen pen hagabim. 12 Anɪb u, rɪmnap hagnim, “Hon Pol nɪbi bɪ nɪpe,” a gɪpim. Rɪmnap hagnim, “Hon Apolos nɪbi bɪ nɪpe,” a gɪpim. Rɪmnap hagnim, “Hon Sipas nɪbi bɪ nɪpe,” a gɪpim. Rɪmnap hagnim, “Hon Krais nɪbi bɪ nɪpe,” a gɪpim. *

13 Hagnim anɪbu Krais nɪp ud asɪk ke ke lɪbim rö löp. Yad mab ba laŋ al pak lɪlö kalöp nan a gem umnö rö, hib yad hagnim Pol nɪbi bɪ nɪpe mɪdpun a gɪpim akanŋ Pol hib hagnim ñɪg pakpe akanŋ Anɪb u, “Hon Pol nɪbi bɪ nɪpe,” “Hon Apolos nɪbi bɪ nɪpe,” a gɪpim u pir albim. 14 Pen am kale aip mɪdainö ñɪn u, nɪbi bɪ iru ñɪg pak ñagnö. Bɪ mɪhöp nöp Krispas Gaias nöp ñɪg pak ñɪnö. Anɪb u, God nɪp aij a gabin. * 15 Wasö u, yɪharɪŋ piral hagnim, “Pol hib nɪpe hagnim ñɪg pakno,” a gɪbep. 16 Pen hauɪ gɪpin. Yad Sɪdepanas nɪbi bɪ nɪpe gau kalɪp abe ñɪg pak ñɪnö. Pen nɪbi bɪ rɪmnap halö ñɪg pak ñɪnö aka nɪŋagnim. * 17 Krais yɪp, “Nɪbi bɪ

* 1:8: 1De 3:13; 5:23 * 1:9: 1Jn 1:3; 1De 5:24 * 1:10: Plp

2:2 * 1:12: 1Ko 3:4; Ap 18:24-28 * 1:14: Ap 18:8; Ro 16:23

* 1:16: 1Ko 16:15

gau kalip ñig pak ñimön,” a göm hagaga. “Kalip manö aij yad u hag ñimön,” a ga. Anib u, manö aij nipe u hag ñimidin. Pen nibi bi rimnap gasi kid hiik niñöm hagpal rö hag ñagmidin. Manö anig göl hagnö, Kraiss mab ba lañ al pak lila manö u manö yiharin ap rö lö, nibi bi gau niñ udagöl, a gem, manö aij nipe u kabö göl nöp hag ñimidin.

18 Nibi bi mab ke inab adan anibu araböl gau, Kraiss mab ba lañ hanip nan a göm uma manö u niñlö, manö hauť rö linab. Pen God hanip ud kamiñ yuab nibi bi gau, Kraiss mab ba lañ hanip nan a göm uma manö anibu niñun, God pidöñ halö, nipe ke hanip ud kamiñ yuöp, a gun niñbun. * 19 Adö anibu God Manö u, Aisaia nipe God manö haga u kali kliñ riköm haga, “Nibi bi gasi kid hiik niñbun a gipal gau, gasi kale u ke niñöm, gasi aij niñbal. Pen yad ginö, gasi niñöm hagpal rö lagnab, manö haťwawö hagpal rö linab,” a ga. *

20 Anib u, nibi bi gasi niñeb gau, nibi bi koles kub arbal gau, nibi bi manö niñhön niñhön hag amil apil gipal gau, manö kub aij aij kale niñbal u, God niñö, manö hauť rö lö, böñ nöp ap lug pakniñ gaböl. *

21 God nipe ke niñ aij göp rö, nibi bi gasi hon u ke niñun a göm, ke ulhai niñnaböl gau, nipe aigale bi rö midöp u niñagnaböl. Nibi bi anib gau Kraiss manö aij hag ñabun u niñlö, kalip manö hauť rö linab. Pen God nipe ke ginabin a göm hag la rö, nibi bi manö hauť hag ñabun anibu niñ udeinaböl

* 1:18: Ro 1:16 * 1:19: Ais 29:14 * 1:20: Ais 19:12; 33:18; 44:25; Job 12:17

gau, God kalip ud asik yunab. * 22 Juda nibi bi gau hagnaböl, “Nan gagep rö rımnab gıpe niñun, niñö hagnabim a gun niñnabun,” a gıpal. Pen Grik nibi bi gau gasi aij aij hain nibö adö rımnab niñun, a göm pör nöp ulhai niñbal. 23 Anib u me, Kraıs hanip nan a göm uma manö u hagnabim, Juda nibi bi gau niñöm hagnaböl, “Manö iru göp u niñön ginig hagnabim,” a ginaböl. Pen Juda nibi bi wasö gau hagnaböl, “Manö hain nibö ulhai niñnabun u hagnabim. U manö niñiñlon limim hagnabim,” a ginaböl. *

24 Pen God hanip Juda nibi bi rımnab abe, Grik nibi bi rımnab abe, udnabin a göm hag la niñöm hon Kraıs nip niñun niñbun, God pidön halö midöp rö, Kraıs abe unbö rö nöp pidön halö midöp; God gasi kid hiik niñöb rö, Kraıs abe unbö rö nöp gasi kid hiik niñöb. * 25 Nibi bi gau Kraıs apöm uma u niñöm, God nıpe klö midagöp a ginaböl; pen God nıpe klö nıpe ke ga gasi u niñagnaböl. Nibi bi gau Kraıs apöm uma u niñöm, God nıpe gasi aij midagöp a ginaböl; pen God nıpe gasi aij nıpe ke gasi niñja it u rik niñagnaböl. *

26 Añ mam bi. Kale ke niñim! God kalöp wiñ ala niñ u, kale aigale nibi bi rö midaike kalöp wiñ alañ Nibi bi gasi niñeb a gıpal gau, nibi bi kub gau, nibi bi hib midöp gau, kalöp iru wiñ alaga. * 27 Nibi bi gasi kid hiik niñbun a gıpal gau nable gañ, a göm, God nibi bi gasi aij niñagnaböl

* 1:21: Mad 11:25 * 1:23: Ro 9:32; 1Ko 2:14 * 1:24: Kol 2:3
 * 1:25: 2Ko 13:4 * 1:26: Mad 11:25; Jem 2:5

gau uda. Nibi bi klö midpun a gipal gau nable gan, a göm, God nibi bi klö midagöp gau uda. ²⁸ Nibi bi hib halö midpun a gipal gau nibi bi yiharin rö mideilan a göm, God kalip arö göm, nibi bi ramö gau hib midagöp a gipal gau kalip uda.

²⁹ God nipe anig ga u, nibi bi rimnap God amgö ilö adö u, hib kale ke haglö adö arnim rö lagnab, a göm ga. *

³⁰ God gö, Krais Jisas aip jim ñöl midpim. Anib u, God gö, Krais Jisas nip nin udun, nip aip jim ñöl midun, nip gasi ninöl gi midpun u me, hon gasi kid hiik ninneb nibi bi rö midpun. Krais aip jim ñöl midpun u me, God hanip ninöm nibi bi kamij aij yad a gab. Krais aip jim ñöl midpun u me, God hanip ninöm nibi bi asin midagöp yad ke a gab. Krais aip jim ñöl midpun u me, God hanip ninöm nan si nan naj gipal gac u Ni yad hadö hik gi yua a gab. * ³¹ Manö adö anibu God Manö u kaliklin riköm hagla, "Nibi bi min min gun a göl u, kale Bi Kub hanip nan nihön nihön ñöb u gasi ninöm, min min göl," a gila. *

2

Pol Krais hanip mab kros ba lan uma manö u hag ñimidöp

¹ Pen añ mam bi. Am kale aip midainö ñin u, God Manö ninö yabil u hag ñinam a gem, manö klin aij auub gau rö aka gasi kid hiik ninneb manö gau rö hag ñagnö. ² Am kalip aip midem, gasi

* 1:29: Ep 2:9 * 1:30: Jer 23:5-6 * 1:31: Jer 9:24

rɪmnap ke nɪŋem kalɪp manö hag ñagnabin; Jisas Kraiss nɪp mab ba laŋ al pak lɪlö hanɪp nan a göm uma gasɪ adö añɪ anɪbu nöp nɪŋem, kalɪp hag ñɪnabin, a gem, gasɪ u nöp nɪŋnö. ³ Anɪb u, kalöp aip mɪdainö u, hañ romaŋ yad klö mɪdageia; yad anɪnɪn gö pɪñɪŋ gem, gɪl gɪl göl gɪ mɪdainö. * ⁴ Nɪbi bɪ rɪmnap manö ke ulhai nɪŋöm, manö dö kal adɪp adɪp adö anɪbu nöp rö hagun a göm gɪpal rö gagnö. God Ana u yɪp pɪdöŋ nɪpe u ñö nɪŋöl gɪ, Jisas manö aij u pɪdöŋ halö hag ñɪnö u waiö nɪŋbe. * ⁵ God anɪg ga u, bɪ rɪmnap manö kliñ aij u haglö, yɪp nɪŋ udagöl; pen yad klö yad ke gɪnö, kale yɪp nɪŋ udöl, a göm, God anɪg ga.

God Ana gasɪ aij ñab

⁶ Pen yad am nɪbi bɪ Kraiss nɪp kabö rö nɪŋ ud pɪdöŋ gɪpal gau aip am mɪdem, kalɪp gasɪ kɪd hiɪk nɪŋeb manö rɪmnap hag ñɪmɪdin. Pen ram mɪnöŋ adö iɪ i gasɪ kɪd hiɪk nɪŋbal rö hag ñagmɪdin. Kiŋ gau bɪ kub gau, kale gasɪ kɪd hiɪk nɪŋbal rö hag ñagmɪdin. Kiŋ gau bɪ kub gau kale hir gɪnaböl. ⁷ Pen yad kalɪp manö hag ñɪmɪdin anɪbu, God gasɪ kɪd hiɪk nɪŋeb manö pi göl mɪdmɪdöp u hag ñɪmɪdin. Gasɪ kɪd hiɪk nɪŋeb manö anɪbu hadame dagol gau ram mɪnöŋ gɪ laga ñɪn u nöp pi göl mɪdmɪdöp. God nɪpe hadame dagol gau ram mɪnöŋ gɪ laga ñɪn u nöp, Kraiss Jisas aip mailö halö mɪdeinaböl a göm, gasɪ kɪd hiɪk nɪŋeb manö aij anɪbu hag lö, mɪlö padö yabɪ pi göl mɪdmɪdöp. Yad gasɪ kɪd hiɪk nɪŋeb manö anɪbu nöp kalɪp hag ñɪmɪdin. ⁸ Mɪnöŋ naböŋ adö

* **2:3:** Ap 18:9; 2Ko 10:1 * **2:4:** 1De 1:5

if i kinj gau abe, bi kub gau abe, gasi kid hiik niheb manö anibu rik niηagla. Niηblap rö hagep, Bi Kub mailö halö kumi kabö adö laη nibö aua u niη al pak lagblap.

⁹ Pen God Manö u kali kliñ riköm hagla, “Niibi bi God niη midmagö libal gau, God kalip ud aij yabif göm, nan aij aij ñinab. Amgö niηagla; hag ñilö apdi niηagla; gasi ke nöp niηöm, anig ginab, a göm niηagla; God kalip nan aij aij ke nöp ñinig gab,” a gila. *

¹⁰ Pen manö niηagmidal anibu, God niηe Ana niηe hanip ñö niηbun.

God Ana nan gau magöηhalö ulhai niηab. God niηe nan pi ga gau abe ulhai niηab. ¹¹ Hon gasi niñhön niñhön niηbun u, niibi bi rimnap niηagpal, pen ana hon ke aη daη midöp u nöp niηöb. Anib unbö rö nöp, God niηe gasi niñhön niñhön niηöb u, God Ana niηe nöp niηöb. ¹² Pen hon niibi bi m+inöη naböη adö if i gasi niηbal rö gasi niηagpun. God niηe Ana niηe ke hanip yuö aua niηöm God nan aij hanip abönamö ñöb u rik niηbun. ¹³ God hanip nan aij abönamö ñöb manö adö anibu nöp hag ñabun. Bi gasi kid hiik niηbal rimnap hanip manö anibu haglö niηagun; God Ana gasi ñöb rö manö anibu niηun me, niibi bi gau kalip hag ñabun. God Ana hanip manö hagö niηun, niibi bi God Ana aη kale daη midöp niibi bi gau kalip hag ñabun. ¹⁴ Pen niibi bi God Ana aη kale daη midagöp niibi bi gau, God Ana nan aij abönamö ñöb nan gau udagnaböl. Manö aij anibu niηlö, manö hauñ rö lö, rik niηagnaböl. God Ana niibi bi

* 2:9: Ais 64:4

aŋ kale daŋ m+deinab u, God Ana nan aij ñöb gau r+ik n+ŋnaböl.

¹⁵ Pen n+ibi b+ God Ana aŋ kale daŋ m+döp gau, kale nan gau magöŋhalö n+ŋöm r+ik n+ŋ aij g+inaböl. Pen n+ibi b+ God Ana aŋ kale daŋ m+dagöp gau, kale n+ibi b+ God Ana aip m+döp n+ibi b+ gau kal+p r+ik n+ŋagnaböl.

¹⁶ God Manö u, Aisaia ad+ŋ ap kal+ k+ñ r+köm haga,

“N+ibi b+ an, B+ Kub n+hön gas+ n+ŋöb u r+ik n+ŋöm, n+p, ‘An+g g+mön, an+g g+mön,’ a g+inab?” ö ga.

Pen Kraiss n+ibi b+ n+pe m+dpun gau, han+p gas+ n+pe n+ŋöb rö ñö n+ŋöl g+, hon n+ŋ aij g+pun. *

3

J+im ñöl m+dmim, as+ik ke ke lagmim

¹ Añ mam b+. Nöd kale aip m+dainö ñ+in u, n+ibi b+ God Ana aŋ kale daŋ m+döp gau kal+p hag ñ+m+din rö, kalöp u rö nöp hag ñ+bnep, pen kale Kraiss n+p n+ŋ udmim, ñ+ painaŋ rö nöp m+dm+dim. An+ib u, kalöp n+ibi b+ ram m+nöŋ i+ i rö hag ñ+m+din. ² Ñ+ painaŋ ci ñ+heb rö u m+dm+dim u me, yad kalöp ci nöp ñ+m+din; kale nan magö yab+ ud ñ+ŋ yumim rö lagm+döp u me, yad nan magö yab+ kalöp ñ+agm+din. M+dpim ñ+in i u rö nöp, kale nan magö yab+ ud ñ+ŋ yumim rö lagöp; kale ñ+ painaŋ rö nöp m+dpim. * ³ M+dpim ñ+in i u rö nöp, kale n+ibi b+ ram m+nöŋ i+ i gas+ n+ŋbal rö nöp gas+ n+ŋbim. N+ibi b+ r+imnap nan

* **2:16:** Ais 40:13 * **3:2:** Hib 5:12-13; 1Pi 2:2

kale gau nan yad rö m+daiböp a g+mim n+ñbim. Mulu lugö, pen pen hag m+dpim. An+g g+mim, n+ibi b+ y+har+ñ m+nön nabön it i g+pal rö nöp g+ m+dpim. * ⁴ R+imnap hagpim, “Hon Apolos n+ibi b+ n+ipe m+dpun,” a g+ipim. R+imnap hagpim, “Hon Pol n+ibi b+ n+ipe m+dpun,” a g+ipim. An+ b u, kale y+har+ñ n+ibi b+ m+nön nabön it i gas+ n+ñöm hagpal rö g+ipim. *

⁵ Apolos hol m+hön b+ kub n+hön rö m+dpul n+ñmim manö an+bu hagpim? Hol y+har+ñ b+ wög gep m+hau nöp m+dpul. B+ Kub wög n+hön ke ke hag la u g+ m+dul, Jisas Kraiss manö aij u hag ñailo kale n+ñmim n+ñ udpe.

Pen B+ Kub hal+p m+hön wög ke ke haga rö nöp g+ipul. * ⁶ God y+p hagaj+p, ram m+nön kale u nöd amem nan y+ñ u y+mnö. God Apolos n+p hagaj+p, hainö amöm, ñ+g am m+il dapöm, nan y+mnö an+bu hon ga. Pen God n+ipe nöp geia rana. ⁷ An+g gö, hol b+ y+har+ñ nan y+ñ y+imul, ñ+g hon gul g+ipul u, hib hol u hagpe adö aragn+m. God geia rana rö, hib n+ipe u nöp hagpe adö arn+m. ⁸ N+ibi b+ nan y+ñ y+mbal gau, n+ibi b+ ñ+g dap hon g+pal gau, wög adö añ+ yab+ñ g+pal u me, God wög g+pal g+pal rö n+ñöm, kal+p pen ñ+nab. ⁹ Hol m+hön God wög u j+m ñöl gajul, wög nabön n+ipe u kale m+dpim. *

Kale God ram n+ipe m+dpim

Pen manö ap: kale God ram n+ipe m+dpim. ¹⁰ God y+p mög n+ñöm ud aij göm nan aij ña u

* **3:3:** 1Ko 1:10-11 * **3:4:** 1Ko 1:12 * **3:5:** Ap 18:4,11

* **3:9:** Mad 13:3-9; Ep 2:20-22

udem, bî ram gep nîpe yabił u mîdem, ram padö kub aŋ yaŋ u bîniŋ gî aij gînö; pen hainö bî ap apöm ram adîŋ adîŋ mîdeinab gau gab. Pen nîbi bî rîmnap apöm, ram anîbu gun a gaiöl u, niŋ aij göm göl. ¹¹ God ram nîpe u Jisas Krais nîp padö kub aŋ yaŋ hadö böŋ nöp bîniŋ göp u, nîbi bî rîmnap padö ke hain nîbö ap bîniŋ göl rö lagöp.
*

¹² Jisas Krais padö kub bîniŋ göl mîdöp u, nîbi bî rîmnap, ram adîŋ adîŋ gun a göm, gol, silpa, kabö aij aij dapöm gî naböl; pen nîbi bî rîmnap mab lö, wid lö adîŋ adîŋ, nan ułtaŋ ułtaŋ gau dapöm gî naböl. ¹³ Pen Krais apöm nîbi bî manö kub hagnab nîn u, wög gî aij gîla adö u ke waiö mîdö niŋ naböl, hałöwałö gîla adö u ke waiö mîdö niŋ naböl. Mab miłtaŋ apöm wög aij gî naböl u mîdeinab; pen wög adö adö gî naböl u böŋ nöp in habîk arnab me. * ¹⁴ Padö kub bîniŋ göl mîdöp adö u, nîbi bî wög gî aij göm ram adîŋ ap gîlö, mab miłtöŋ apöm ram adîŋ anîbu in habîk aragnab u, kale pen udnaböl. ¹⁵ Pen nîbi bî rîmnap wög adö adö nöp göm ram adîŋ ap gîlö, mab miłtöŋ apöm ram adîŋ anîbu in habîk arnab u, God kalîp ke ud kamîŋ yunab pen nîbi bî mög gep rö, ram inö, łîp gî hön yulö, nan mîdagöp rö u mîdeinaböl ram nîpe adö laŋ au.

¹⁶ God sabe gep ram nîpe u kale mîdpim; God Ana aŋ kale daŋ mîdöp. * ¹⁷ Nîbi bî rîmnap apöm God sabe gep ram u gî naij geinaböl u, kalîp pen abe gî naij gî nab. God sabe gep ram anîbu ram

* **3:11:** Ais 28:16; 1Pi 2:4-6 * **3:13:** 1Ko 4:5 * **3:16:** 1Ko 6:19; 2Ko 6:16

nipe ke nöp. Pen sabe gep ram nipe u kale nibi bi midpim.

18 Niñ aij gimim. Kale rimnap gasi kub nibi bi miñöñ naböñ it i gasi niñöm hagpal rö niñmim, yiñariñ gau ulñai niñbal rö nöp niñun, nibi bi gasi kid hiik niñeb midpun a ginabim u pen hauñ alö anig hagnabim. Hon nibi bi hauñ halö midpun a gimim me, gasi aij yöl u ulñai niñnabim.

19 Niñön ginig: miñöñ naböñ it i manö kub kub rö hagöm hagpal adö u, God niñö, manö hauñ niñagep rö löp. God Manö u kaliñ kñiñ riköm hagla,

“Nibi bi gasi kid hiik niñun,
niñ aij gipun a gipal gau,
nipe gö, gasi kid hiik niñeb magö anibu,
hel ap rö löm,
gasi rimid midmagö kalip ud sisi lö,

bi nagiman rö mideinaböl,” a gila. *

20 God Manö adin ap halö, Depid kaliñ kñiñ riköm haga,

“Nibi bi gasi kid hiik niñbun a gipal gau,
manö rimnap haglö,
Bi Kub nipe niñö,
manö it ap midagöp,” a ga. *

21 Anib u, nibi bi rimnap, nibi bi kub midpal a gimim, hib hagpe adö aragnim. Pen nibi bi aka nan niñön niñön midöp gau, God kalöp niñöm gi la midöp. 22 Yad Pol, Apolos, Sipas, hon wög gep bi kale nöp midpun. Miñöñ naböñ it i niñön niñön midöp gau, God kalöp giññlan, a göm, kalöpñöb. Kamñ miñdep magö u abe, umeb magö u abe, God kalöpñöb. Miñi midpim rö,

* 3:19: Job 5:13 * 3:20: Sam 94:11

hainö m̄deinabim rö, God kalöp gi ñaŋ a göm magöŋhalö kalöp ñöb. ²³ Pen B̄i Kub kale Kraiŋ; Kraiŋ n̄ipe God Ñ̄i n̄ipe.

4

Jiŋas manö ud arep b̄i gau

¹ An̄i b̄ u, God manö aij pi göl m̄dm̄döp u, Kraiŋ n̄ipe Apolos Pol kalip b̄i m̄ihöŋ hag lö, kale wög gep b̄i n̄ipe m̄dpil, a ḡmim gasi u n̄iŋmim. ² B̄i kub ap, b̄i wög gi ñeb r̄imnap aip manö hag löm, wög ap kalip hageinab u, b̄i wög gep b̄i gau nap kale hagnab rö nöp göl. *

³ Pen kale yip manö kub hageinabim u, yad gasi iru n̄iŋagnabin. N̄ibi b̄i r̄imnap gau yip manö kub hageinabol u, yad u rö nöp gasi iru n̄iŋagnabin. U yip nan ȳihar̄iŋ ap rö löp. Yad u rö nöp yad ke manö kub hagagabin. ⁴ Yad ke n̄ibi b̄i r̄imnap gi naij gagpin a gem n̄iŋbin u pen yad an̄ig hagnö, B̄i Kub yip b̄i asiŋ m̄dagöp a göm hagagnab. B̄i Kub n̄ipe ke nöp yip manö kub hagnab. ⁵ An̄i b̄ u, m̄ñi ñ̄in i manö kub hagagmim. B̄i Kub n̄ipe ke apöm manö kub hagnab. B̄i Kub n̄ipe gö, nan n̄ihön n̄ihön pi göl ḡipal gau magöŋhalö waiö l̄inab; gasi m̄dmagö r̄im̄d an̄ kale daŋ gasi n̄ihön n̄ihön n̄iŋbal u, u rö nöp waiö l̄inab. Ñ̄in an̄ibu, God n̄ipe n̄ibi b̄i magöŋhalö ke ke añi añi gi aij ḡipal ḡipal rö kalip manö aij hagnab. * ⁶ Pen añ mam yad gau. Apolos hol m̄ihöŋ manö kalöp hagpin an̄ibi, kale manö magö ap iŋ u n̄iŋ aij ḡmim, a gem, kalöp hagpin. Manö magö an̄ibu hagab:

* **4:2:** Luk 12:42 * **4:5:** 1Ko 3:8

“Gası kale ke wasö; nan niñhön kalı kñiñ rıkla u nöp niñmim hain gımim.” Hagab rö geinabim u, bı ap hib dap ranmim, bı ap hib dap lugmim, gagnabim. * ⁷ Hon niñbi bı kub, niñbi bı gau niñbi bı pro, a gımim niñbim u aij wasö. Kalöp niñhön aij mıdöp u, God niñpe nöp kalöp niñb. Anıñ u, kale ai gıniñg, hon ke gı aij gıpun a gımim, hib kale ke hagpe adö arab? *

⁸ Gası kale ke niñbim u, hon ke nan magöñhalö hadö udpun; nan pro ap ulep gagöp, a gımim gası niñbim. Gası kale ke niñbim u, hon ke niñbi bı gep rö hadö mıdpun; bı ap hanıñp gası rımnap hag niñagnab, a gımim gası niñbim. Gası kale ke niñbim u, hon ke kiñ rö hadö mıdpun, a gımim niñbim. Pen gası kale niñbim u, Jisas manö aij ud arep bı gau kiñ rö mıdagal, a gımim gası niñbim. Pen kale niñö yabıñ kiñ mıdaibep, hon mıñ mıñ gun, kalöp aip kiñ mıdbnop. ⁹ Gası yad niñbin u, God niñpe hanıñp Jisas manö aij ud arep bı gau dam, niñbi bı gau mıdpal anıñ au, bı naiñ al pak lep rö dam löp. Bı rımnap gı naiñ geinaböl u, bı kub manö kub hagöm, niñbi bı niñ mıdlö niñöl gı, kalıñ al pak löl, a gıñaböl. Gası yad niñbin u, God niñpe gö, hon anıñ unbö rö nöp mıdpun. Niñbi bı mıñnöñ naböñ iñ i abe, ejol kumi kabö adö lanıñ abe, niñ mıdlö niñöl gı, hanıñp bı naiñ rö al pak lıniñg gaböl. ¹⁰ Krais niñp niñ udun wög niñp gıno, hanıñp bı hauñ a göm niñbal u, pen kalöp niñöm, Krais niñbi bı niñpe gası kñö niñeb gau, a göm niñbal. Hon bı yıñharıñ hain u, pen kale niñbi bı kal yabıñ. Hon bı hib mıdöp bı u rö wasö, pen

* 4:6: Ro 12:3 * 4:7: Ro 12:6

kale n̄bi b̄i hib m̄idöp u rö m̄idpim. ¹¹ Hadame nöp dagol gau r̄iköl, m̄id damöm, miñi m̄idpun ñin i k̄iyö lö, rugu m̄ilep gö, wałj m̄idagö, ram m̄idagö, umeb rö lö, hon pör pak ḡilö ḡilö ułham yabił m̄idpun. * ¹² Ke nöp ilön mab udun, nan ñiñbun. Han̄ip hag juöm ḡilö, kal̄ip pen God kal̄ip abad m̄ideian̄ a gun, n̄ip sabe ḡipun. Han̄ip ḡi naij ḡilö, ałiaḡipun. * ¹³ Han̄ip manö naij hagpal, pen manö hain hagpun. An̄b u, hon nan ȳihar̄iñ nan hałp̄ił ad̄iñ ad̄iñ ap rö m̄idno m̄idno ñin i auöp.

¹⁴ Manö kal̄i kliñ r̄ikabin i, kale nable udmim a gem hagagabin; kale ñi pai m̄idmagö yad gau a gem r̄im̄id ukem hagabin. ¹⁵ B̄i Krais lau adö m̄idpal gau, iru yabił apöm kalöp ud aij göm manö hag ñinaböl. Pen b̄i Krais lau adö m̄idpal gau, kalöp nap añi nöp m̄idöp. Yad nöd Krais Jisas manö aij n̄ipe u kalöp hag ñinö, kale Krais Jisas n̄iñ udpe u me, yad nap kale m̄idpin. * ¹⁶ An̄b u, kalöp hagabin, yad ḡipin ḡipin rö n̄iñmim, adö an̄bu nöp ḡimim. * ¹⁷ Adö an̄bu nöp, ñi m̄idmagö yad Dimodi, Krais Jisas manö hag ñinö n̄iñ aij göm, B̄i Kub wög ḡi aij göp u yunö n̄inab. Amjaköm, yad Krais Jisas n̄ip n̄iñ udem, Krais Jisas aip j̄im ñöl m̄idem, aige gö rö gem ḡipin u kalöp ȳiswem kauyan̄ hagö n̄iñnabim. Yad Krais n̄bi b̄i n̄ipe gau kal̄ip magöñhalö pör hag ñibin manö u u rö nöp hain gem Krais Jisas aip j̄im ñöl m̄idpin. *

* **4:11:** 2Ko 11:23-27 * **4:12:** Ap 18:3; 2De 3:8; Mad 5:44

* **4:15:** Gal 4:19 * **4:16:** Plp 3:17 * **4:17:** Ap 19:22

18 Pen kale rımnap, Pol auagnab, a gımim, aleb aleb ñöl gı mıdpim. 19-20 Pen Bı Kub u yıp yau a gö, yıñıd nınabin. Yıharıñ manö nöp hagöm, God nıbi bı nıpe mıdagal; kłö nıpe u udöm me, nıbi bı nıpe yabıt mıdpal. Anıb u, amjakem nıbi bı aleb aleb ñıbal gau manö nöp hagaböl aka God kłö nıpe udöm mıdpal a gem nıñnabin. * 21 Anıb u, yad apem kalöp nıhön gınam? Ur ap daunam aka kalöp mıdmagö lem, manö hain hain hagnam? Yad nıhön gınö, kalöp aij gınab?

5

Bı ap nap nıbin nıpe u nıp si uda

1 Manö ap halö haglö auö yıp hagpal, “Kale God pıg mıdpim gau bı kale ap uraköm nap nıbin nıpe u nıp si udöp,” a gıpal. Pen nıbi bı God nıp nıñagpal gau nan si nan naj anıbu rö gagpal me. * 2 Pen gası kale nıñbim u, hon nıbi bı aij, a gıpim. Pen namam kale ap unbö göp u, kale mög gıböp; bı anıbu hag hör yubep; nıbi bı Bı Kub lau adö mıdpim gau ap magum gınabim ñın u, bı anıbu kale aip magum gagböp. Pen namam kale u anıg gö kalöp nable göm mög gagöp ar? 3 Yad mılö ke gai i mıdpin u pen kalöp gası nıñöl gı nöp mıdpin. Bı nan si nan naj göp anıbu, nıp nıhön nıhön gınabun u yad hadö nıñ lıbin. * 4 Kale nıbi bı Bı Kub hon Jisas lau adö mıdpim gau ap magum gınabim ñın u, Pol hanıp gası nıñab a gımim, Bı Kub hon Jisas kłö nıpe kalöp ñö udmim, 5 bı anıbu nıp hag gıpe, kale aip magum gagnım. Seden aip

* 4:19-20: 1Ko 2:4 * 5:1: Lep 18:7-8; Dud 22:30 * 5:3: Kol 2:5

nöp ajöm me, hañ romanj nipe najj gö, gasi hain nıbö nıñöm, Bi Kub manö kub hagnab ñın u, ana nıpe kamıñ mıdainım rö löp. *

⁶ Pen kale bi nan najj göp u aip jım ñöl mıdmim, mıd aij gıpun a gımim gasi u nıñbim u aij gagöp. Bred gun a gaiöl, nan yıs pro marap nöp ud plaua rin yañ halö lılö, yıs pro u geinab plaua anıbu magöñhalö kub yabıt rannab. * ⁷ Kale mıñi bred yıs halö mıdagöp rö mıdpim u, nan yıs nöd nıbö u magöñhalö ud ke gau yumim, bred yıs mıdagöp rö, nıbi bi asıñ mıdagöp nöp mıdaimim. Kale nıbi bi asıñ mıdagöp hadö mıdpim me. Nıñon gınıg: Pasopa ñın u Juda kai sipsip pi pak God nıp sabe gi ñöm, God nıpe kalıp ud asık yua u aij gö nıñöl gi mıdeila. Pen Krais nıp Pasopa sipsip pi hon rö hadö pak sabe gıla u me, God amgö ilö nıpe u hon nıbi bi asıñ mıdagöp hadö mıdpun. *

⁸ Anıb u, Krais nıp nan sabe gep rö al pak lılö, God hanıp ud kamıñ yua u, gasi nıñun, Pasopa hon u aij göp a gun ñıñun. Pen Pasopa hon ñıñeinabun u, yıs halö, nan si nan najj gau halö, ñıñagnabun; gasi aij magö u nöp nıñun, manö nıñö u nöp nıñun, bred yıs mıdagöp gau nöp udun ñıñnabun.

* ⁹ Kalöp köp ap kalı kılın rıkem hagnö, “Nıbi si udep bi gau, bi si udep nıbi gau, kalıp aip jım ñöl mıdagaimim,” a gınö. ¹⁰ Pen kale hagnabım, “Pol hagöp, ‘Nıbi bi Krais nıp nıñ udpal gau kale nıbi bi Krais nıp nıñ udagpal gau kalıp magöñhalö arö gılan,’ a göm hagab,” a gınabım. Pen u wasö. Nıbi bi Krais nıp nıñ udagpal gau, nıbi si bi si

* 5:5: 1Di 1:20 * 5:6: Gal 5:9 * 5:7: Ais 53:7; 1Pi 1:19

* 5:8: Dud 16:3

nibi bi nipe, hainö nibi bi ram minöñ if i gau gau magöñhalö kalip manö kub hagun ud asiknabun. Pen kale nibi bi ram minöñ if i magöñhalö manö kub hagnim ud asiknabim u, kale nibi bi kale ke rimnap manö midnig gab u niñmim hag ud asiknabim. * ³ Hon hainö ejol gau kalip abe manö kub hagun ud asiknabun. Anib u, minöñ naböñ if i manö midnab u, ke hagun. ⁴ Krais nibi bi nipe gau, kale manö kub ud asikep bi kub rimnap niñöm, Krais manö niñ udagal a göm, kalip gasi mñör niñbal. Anib u, manö kub rimnap midainim, kale ai ginig bi kub anib gau arbim? ⁵ Manö hagabin anibi, kalöp nable ginim a gem hagabin. Kale ke bi gasi aij niñöb bi ap, Krais nibi bi an hon aui manö kub hagno niñnim bi ap midagöp a gipim akan ⁶ Anib unbö rö nöp gibep u aij. Pen kale unbö rö gagpim. Krais niñ udöp nimam ap urak, Krais niñ udöp nimam nipe ke dam Krais niñ udagpal nibi bi gau midpal an au manö kub hagpal.

⁷ Pen kale Bi Kub Jisas niñ udpim rimnap urakmim, nañin namam kale ke rimnap dam manö kub hagpim u niñem niñbin, kale Bi Kub Jisas niñ udpal nibi bi gipal rö gagabim. Bi Kub Jisas niñ udpim nañin namam rimnap kalöp gi naj gaiöl u, arö ginabim u aij; urakmim kalip dam manö kub hagnabim u aij wasö. Bi Kub Jisas niñ udpim nañin namam rimnap nan kalöp tip gi udaiöl u, arö ginabim u aij; urakmim kalip dam manö kub hagnabim u aij wasö. ⁸ Pen kale ado gimim, urakmim, Bi Kub Jisas niñ udpim

* **6:2:** Rep 3:21

nañtın namam kale ke rımnap nan kalöp tıp gı udpim. Kale urakmim Bı Kub Jisas nıñ udpal nañtın namam kale ke rımnap kalıp gı naj gıpim. ⁹ Pen kale nıñ aij gımim. Nıbi bı gı naj gımdal gau, God kalıp dam ram aij nıpe lañ ud aragnab. Nıñ aij gımim, dui gagmim. Nan yıharıñ gau god hon a göm sabe göm gımdal nıbi bı gau; nıbi sı bı sı göm gımdal nıbi bı gau; bı nıbi aip wasö bı ap nöp aip gı ajöm gımdal bı gau; God kalıp dam ram aij nıpe lañ au ud aragnab. * ¹⁰ Nıñ aij gımim. Nan sı udmıdal nıbi bı gau; pör nöp nan aij rımnap halö udun a gı gası nıñmdal nıbi bı gau; nıbi bı ñıg wain ñıg klö iru ñıñöm hauñ alö gımdal nıbi bı gau; nıbi bı rımnap kalıp manö naj manö pıral hagmdal nıbi bı gau; nıbi bı rımnap nan kale pıtı gı udmıdal nıbi bı gau; God kalıp magöñhalö dam ram aij nıpe lañ ud aragnab. U nıñ aij gımim, dui gagmim. ¹¹ Kale rımnap nöd anıg rö gı mıdmıdim. Pen Bı Kub Jisas Kraıs hanıp a göm uma u me, God hon Ana nıpe u apöm, nan sı nan naj gac kale u kık gı yuöm, kalöp God nıp wög gep nıbi bı ke löm, nıbi bı asıñ mıdagöp mıdpim a ga. *

¹² Kale rımnap hagpim, “Yad nan nıhön gınam a gınabin u gınabin; u manö mıdagöp,” a gıpim. Anıg hagpim u pen adö rımnap geınabin yıp nan aij ap gı ñagnab. Kale hagpim, “Yad nan nıhön gınam a gınabin u gınabin; u manö mıdagöp,” a gıpim. Anıg hagpim u pen yad adö rımnap gem, gı dam dam mıdö mıdö yad bı nagıman rö mıdem, adö anıbu nöp gası nıñem gınabin;

* **6:9:** Gal 5:19-21; Ep 5:5; Rep 22:15 * **6:11:** Dai 3:3-7

yihariŋ mideinam rö lagnab. Anib u niŋem, yad anig göl gagnabin. *

¹³ Kale riŋnap pen hagpim, “Hanip mudun midöp u me, nan niŋöl gi nöp mideinabun,” a gipim. Anig hagpim u pen God gö mudun u abe, nan anib gau abe piŋ ginab. God niŋbi bi hañ roman kale gi la u, niŋbi si bi si göl a göm gi laga. Hañ roman klö kale u, Bi Kub niŋ wög göl gi midmim a göm ga. Bi Kub niŋe nöp hañ roman kalöp nan niŋmidöp. * ¹⁴ God klö niŋe u nöp gö me, Bi Kub uraka. Klö niŋe u nöp gö me, hon u rö nöp uraknabun. *

¹⁵ Niŋ aij giŋmim. Kale Kraiŋ aip jim niŋöl midpim u, niŋ kidi ma kidi niŋe ke u midpim. Kraiŋ hañ roman niŋe u, bi si udep niŋbi aip jim niŋagŋim, wasö yabi! * ¹⁶ God Manö u, Moŋis adin ap kaliŋ kiliŋ riköm haga, “Bi niŋbi udöm aip jim niŋöl mideinabil u, kale miŋhöŋ hañ roman aŋi ap nöp mideinabil,” a ga. Anib u rö, bi an niŋe bi si udep niŋbi ap ud aip jim niŋöl mideinab u, kale miŋhau hañ roman aŋi ap nöp mideinabil. * ¹⁷ Pen niŋbi bi an Bi Kub aip jim niŋöl mideinab u, ana niŋe Bi Kub Ana niŋe aip jim niŋöl mideinabil. * ¹⁸ Niŋbi si bi si gagmim. Niŋbi bi nan si nan naiŋ riŋnap giŋnaböl gau, hañ roman höŋ adö giŋnaböl, pen niŋbi si bi si giŋnaböl gau hañ roman kale ke gi naiŋ giŋnaböl. ¹⁹ Niŋ aij giŋmim. God niŋe Ana Uŋ u yuö apöm, aŋ kalöp daŋ midöp. Hañ roman kale u Ana Uŋ ram raul niŋe midöp u. Anib u, ke gasi niŋbun rö

* **6:12:** 1Ko 10:23 * **6:13:** 1De 4:3-5 * **6:14:** Ro 8:11; 1Ko 15:20; 2Ko 4:14 * **6:15:** Ep 5:30 * **6:16:** Mad 19:5 * **6:17:** Jon 17:21-23; Ro 8:9-11

gun a gun gasi u niŋaŋun. Hañ romanŋ gasi ri mid
 midmagö kale nan kale wasö. God nipe kalöp rau
 adog uda. ²⁰ Krais nipe nan aij yabiŋ yuöm kalöp
 rau adog uda. Anib u me, hañ romanŋ kale gau gi
 aij göl gi midpe niŋöl gi, God niŋö, niŋp aij ginim;
 niŋbi bi gau niŋöm God niŋp aij a göl. *

7

Ber miŋhau hañ romanŋ kale añi ap midöp

¹ Yip köp kalı kliñ rikmim manö hagpe u, kalöp
 pen hagnig gabin. Bi gau niŋbi udagnaböl u aij.
² Pen niŋbi si bi si gipal u naij göp rö, bi gau
 niŋbi kale ke udöm mideinaböl u aij; niŋbi gau bi
 kale ke udöm mideinaböl u aij. ³ Pen anig gi
 midöl gi, niŋbi ginig a gainim u, nugmul yau a
 ginim. Nugmul nipe ginig a gainim u, niŋbi nipe
 u rö nöp yau a ginim. ⁴ Niŋbin hañ romanŋ u
 nan nipe ke wasö; nugmul aip nan kale jim ñöl.
 Nugmul hañ romanŋ u u rö nöp nan nipe ke wasö;
 niŋbin aip nan kale jim ñöl. ⁵ Anib u, nugmul
 hagö, niŋbin wasö gagnab. Niŋbin hagö, nugmul
 wasö gagnab. Yau nöp gimil gimil. Pen God niŋp
 gasi añi niŋul, sabe göl gi nöp midaiul a gimil,
 manö hag adö añi ap limil, ñin rimnap yiŋharinŋ
 midmil, God niŋp sabe göl gi mideinabil. Hainö
 kauyanŋ ginabil. Wasö u, yiŋharinŋ mideinabil
 rö, gasi rimnap niŋmil gilö arö, Seden kalöp ap
 udö, ap lug pakmil rö löp. ⁶ Pen kale ber ñin
 rimnap yiŋharinŋ midmil, God niŋp sabe gi midmil,
 u hagagabin. Pen kale ke ber miŋhau manö hag
 adö añi ap limil, ñin rimnap yiŋharinŋ midul,

* **6:20:** 1Ko 7:23; 1Pi 1:18-19

God n+p sabe gi m+idaiul, a geinabil u, u manö m+dagöp, a gem hagabin. ⁷ Gas+ yad n+ñbin u, n+bi b+ magöñhalö yad y+har+ñ m+dpin rö m+idaimim u aij. An+g göl gas+ n+ñbin u pen God gas+ n+pe ke n+ñöb rö, han+p nan aij ke ke ñöb. N+bi b+ r+mnap nan aij ap ñö, adö r+mnap ke g+pal; pen n+bi b+ r+mnap nan aij ap ke ñö, adö r+mnap ke g+pal. An+g rö, kale magöñhalö yad y+har+ñ m+dpin rö m+idaimim a gem hagabin.

⁸ Pen n+bi praj b+ praj m+dpim gau abe, n+bi pal-pal gau abe, yad y+har+ñ m+dpin rö m+ideinabim u aij. ⁹ Pen n+bi b+ r+mnap y+har+ñ m+dom, si gun a göm gas+ u nöp auö, m+id aij gagnaböl. An+g gain+m u, b+ gau n+bi kale ke ke udöl, n+bi gau b+ kale ke ke udöl. Wasö u, añ kale yañ mab rö inö, m+id aij gagnaböl. *

¹⁰ B+ ber b+ gau, kal+p manö ap hagn+g gabin. Pen yad nöp wasö; B+ Kub u manö n+pe. N+bi gau nugmul b+ kale ar+k aragmim. * ¹¹ Pen r+mnap ar+k araiöl u, b+ hain n+bö udagöl; y+har+ñ nöp m+idaiöl. B+ udn+g, am nugmul kale nöd n+bö u n+p kauyañ udöl. Kale b+ gau u rö nöp, nabin b+ kale u rö nöp hag yuagmim.

¹² Pen kalöp n+bi b+ r+mnap gau manö ap hagn+g gabin. Pen B+ Kub manö n+pe u udem, kalöp hagabin; gas+ yad ke n+ñbin rö u kalöp hagabin. Pen b+ ap, n+pe n+bi Krai n+p n+ñ udagöp n+bi ap udöl gi m+ideinabil u, n+bi an+bu, nugmul aip m+idaiul, a geinab u, nugmul n+pe, n+bi Krai n+p n+ñ udagöp a göm, as+ mas+ göm hag yuagnab. ¹³ Pen n+bi ap, n+pe b+ Krai n+p

* **7:9:** 1Di 5:14 * **7:10:** Mad 5:32; 19:9

n+ŋ udagöp b+ ap udöl g+ m+deinabil u, b+ an+bu, n+bin aip m+daiul, a geinab u, n+bin n+pe, nugmul Kraiŋ n+ŋ udagöp a göm, as+ maŋ göm ar+ik aragnab. ¹⁴ N+bi Kraiŋ n+ŋ udöp u me, b+ Kraiŋ n+ŋ udagöp b+ n+pe u n+bin aip j+im ñöl m+dlö, God n+ŋö, n+bin u abe nugmul u abe n+bi b+ n+pe ke m+höŋ m+dpil. Pen b+ Kraiŋ n+ŋ udöp u me, n+bin Kraiŋ n+ŋ udagöp n+bin n+pe u nugmul aip j+im ñöl m+dlö, God n+ŋö, nugmul u abe n+bin n+pe u abe n+bi b+ n+pe ke m+höŋ m+dpil. Wasö u, ñ+ pai kale gau n+bi b+ Kraiŋ n+ŋ udagpal ñ+ pai rö l+blap. Pen nap kale aka n+me kale Kraiŋ n+ŋ udpal rö, God u rö nöp n+ŋö, ñ+ ñ+ pai n+pe ke rö m+dpal.

¹⁵ B+ ber b+ udöl m+dpal gau, nugmul nöp Kraiŋ n+ŋ udöm m+idö, n+bin n+pe Kraiŋ n+ŋ udöm m+dageinab u n+pe klö göm nugmul n+pe n+ŋ ar+ik ar+g gain+im u, nugmul n+pe, n+bi yad a göm, ud r+ikagn+im; yau a gö, ar+im. Wasö u, pen pen g+imil m+id aij gagnabil. Pen n+bi u Kraiŋ n+ŋ udöm m+idö, nugmul n+pe Kraiŋ n+ŋ udöm m+dageinab u n+pe klö göm n+bin n+pe n+ŋ ar+ik ar+g gain+im u, n+bin n+pe, b+ yad a göm, ud r+ikagn+im; yau a gö, ar+im. U manö m+dagöp. Wasö u, pen pen g+imil m+id aij gagnabil me. God agam+j m+id aij g+ilan a göm han+ŋ udöp. *

¹⁶ Pen kale n+bi gau, Kraiŋ n+ŋ ud+pim u, nagamul Kraiŋ n+ŋagöp u aip m+dmil, n+pe Kraiŋ n+ŋ udn+im rö löp. Pen kale nugmul b+ gau, Kraiŋ n+ŋ ud+pim u, nabin Kraiŋ n+ŋagöp u aip m+dmil, n+pe Kraiŋ n+ŋ udn+im rö löp. * ¹⁷ N+bi b+

* 7:15: Ro 14:19 * 7:16: 1Pi 3:1

Krais lau adö mɨdpal ram gau magöŋhalö kalɨp pör hagmɨdin, “Kale ke nɨhön nɨhön gɨmim rö mɨdaibe, God kalöp wiñ alöm uda u, adö anɨbu nöp mɨdaimim,” a gɨmɨdin. ¹⁸ Bɨ hañ hadö rɨb gɨ dö gɨla ap, hainö God nɨp wiñ alöm udnab u, nɨpe anɨg göl mɨdpin a göm gasɨ iru nɨŋagnɨm. Pen bɨ hañ rɨb gɨ dö gagla ap, hainö God nɨp wiñ alöm udnab u, yɨp hañ rɨb gɨ dö gagal a göm gasɨ u nɨŋagnab; nɨp hañ rɨb gɨ dö gagöl. ¹⁹ God nɨpe nɨŋö, bɨ hañ rɨb gɨ dö gɨpal aka rɨb gɨ dö gagal u, u nan yɨharɨŋ yabɨt; God hagö nɨŋun gɨnabun u, u nan kub yabɨt. *

²⁰ Kale ke nɨhön nɨhön gɨmim rö mɨdaibe, God kalöp wiñ alöm uda u, adö anɨbu nöp mɨdaimim. ²¹ Kalöp rɨmnap bɨ rɨmnap rauöm dam wög kale u hag lɨlö, pe u udagmim, hagpal hagpal rö gɨmim, nagɨ wög rö gɨpim. Pen God kalöp wiñ alöm udö nɨbi bɨ nɨpe mɨdpim u, nagɨ wög rö gɨpim u arɨk arun a gɨmim gasɨ u nɨŋagmim. Pen hainö arö gɨmim yɨharɨŋ mɨdmim rö lainɨm u, arö gɨmim yɨharɨŋ mɨdaimim. ²² Nɨbi bɨ an an, bɨ rɨmnap rauöm dam wög kale u hag lɨlö, pe udagmim, hagpal hagpal rö nöp nagɨ wög rö gɨmim gɨ mɨdpe, hainö Bɨ Kub kalöp wiñ alöm, nan aij yabɨt yuöm, kalöp rau adog udö, nɨbi bɨ nɨpe ke mɨdpim. Pen nɨbi bɨ an an, bɨ rɨmnap hagpal hagpal rö nöp nagɨ wög rö gɨmim gɨ mɨdagpe, hainö Bɨ Kub kalöp wiñ alöm, nan aij yabɨt yuöm, kalöp rau adog udö, nɨbi bɨ nagɨ wög gep nɨpe ke mɨdpim. * ²³ Krais nɨpe nan aij yabɨt yuöm kalöp rau adog udö, nɨbi bɨ nɨpe mɨdpim. Anɨb u, nɨbi

* **7:19:** Ro 2:25; Gal 5:6; 6:15 * **7:22:** Plm 16; 1Pi 2:16

bi r̄imnap nagi wög gep n̄bi bi kale m̄daiun a ḡimim gasi u n̄iḡagmim. ²⁴ An̄b u, añ mam bi. Kale ke nan n̄ihön n̄ihön ḡimim rö m̄daibe, God kalöp wiñ alöm uda u, adö an̄bu nöp m̄daimim.

²⁵ Pen n̄bi udmim aka n̄bi udagmim, manö hag n̄iḡbe u hagn̄ig gabin. Manö an̄bi B̄ Kub u hagö n̄iḡem kalöp hagagabin. Pen n̄ipe ȳip mög n̄iḡöm udöm wög ke hag la rö, gasi n̄iḡ aij gem kalöp manö hagn̄ig gabin an̄bi, manö n̄iḡö a ḡimim n̄iḡmim. ²⁶ N̄bi bi Krai n̄ip n̄iḡ udpun uri m̄iḡör udun uḡham m̄dnabun u, m̄dpim rö nöp m̄daimim u aij. ²⁷ Kale bi n̄bi halö m̄dpim gau, n̄bi hon gau arö gun ȳihar̄iḡ m̄daiun a ḡimim gasi u n̄iḡagmim. Pen kale bi n̄bi halö m̄dagpim gau, n̄bi udun a ḡimim gasi u n̄iḡagmim. ²⁸ Pen kale bi gau, n̄bi udnabim u, nan si nan naj gagnabim. Kale n̄bi praj gau, bi udnabim u, nan si nan naj gagnabim. Udmim uḡham m̄daimim a gem gasi u n̄iḡem kalöp hagabin.

²⁹ Añ mam bi. M̄dpun ñin i m̄lö padö m̄dagnab. Kale n̄bi halö m̄dpim bi gau, n̄bi halö bi m̄dagpim rö m̄daimim. ³⁰ M̄iḡöḡ ḡipim n̄bi bi gau, m̄iḡöḡ gagep n̄bi bi rö m̄daimim. M̄iñ m̄iñ ḡipim n̄bi bi gau, m̄iñ m̄iñ gagep n̄bi bi rö m̄daimim. Nan raubim n̄bi bi gau, nan m̄dagöp n̄bi bi rö m̄daimim. ³¹ M̄inöḡ naböḡ iḡ i nan gau udmim ḡipim n̄bi bi gau, gasi adö añ an̄bu nöp n̄iḡmim gagmim. M̄inöḡ naböḡ iḡ i ke hain n̄bö l̄inab ñin u söl m̄döp. *

³² Ȳip aij göp u, kalöp marö kub gagn̄im. Bi n̄bi udagpal gau, B̄ Kub n̄ip gasi n̄iḡöm, nan

* **7:31:** 1Jn 2:17

nihön gınö, Bı Kub nıp aij gınab a göm, gası u nıñnaböl. ³³ Pen bı nıbi uđpal gau, nihön gınö, nıbi yad u nıp aij gınım a göm, nan mınöñ naböñ ıf i gası kub nıñöm gö arnab. ³⁴ Anıg gö, nıpe gası mıñöp nıñnab. Pen nıbi bı udagöp u, Bı Kub nıp nöp gası añı nöp nıñnab. Hañ romanğ gası rımıd mıdmagö yad magöñhalö Bı Kub nıp nöp ñem, nıp mıdmagö lem, wög gınam a göm, gası u nöp nıñnab. Pen nıbi bı uđpal gau, nihön gınö, bı yad u nıp aij gınım a göm, nan mınöñ naböñ ıf i gası kub nıñöm gö arnab. ³⁵ Manö hagabin anıbi, kalöp wıñö gem hagagabin; kalöp gası nıñem, Bı Kub nıp añı nöp gası nıñöl gı, mıdmagö löf gı mıdaimim a gem hagabin.

³⁶ Pen bı ap yıharıñ mıdö, nıp nıbi dap ñılö, yad bı wasöke mıdeinabin a göm, mıd damöm, hainö nıbi anıbu nıp nıñöm, nıpe mıd aij gagöp, a göm, nıp mög nıñöm udnabin a gınab u, udnım. Manö mıdagöp. Nıpe nan sı nan naij ap gagnab. Nıbi udnab u aij. ³⁷ Pen bı ap yıharıñ mıdö, nıp nıbi dap ñılö, yad bı wasöke mıdem mıd aij gınabin a göm, gası adö anıbu nöp kłö gı nıñ damöm, nıbi udagnabin a gınab u, udagnım. Manö mıdagöp. Nıpe u rö nöp gı aij gınab. Nıbi udagnab u aij. ³⁸ Anıb u, nıbi dap ñılö, udnım u, gı aij gınab. Pen nıbi dap ñılö, udagnım u, gı aij yabıl gınab.

³⁹ Nıbi gau, nugmul kamıñ mıdeinab u, aip mıdeinabil. Umnab u me, am bı hainö udnabin a gınab u, udnab; gası nıpe. Pen udnıg gınab u, Bı Kub lau adö mıdöp bı ap nöp udnab. * ⁴⁰ Pen

* 7:39: Ro 7:2-3

gasi yad niŋbin u, nugmul umö, niŋbi yiŋariŋ adu miŋpal rö miŋdainim u aij. Niŋpe niŋni löŋ gi miŋdöm, miŋd aij giŋab. Yad gasi niŋbin, God Ana niŋpe yiŋp gasi niŋö niŋöl gi kalöp manö aniŋbi hagabin.

8

“Nan pak god piral wip haj nan gau sabe giŋpal u niŋjun aka wasö?” giŋla

¹ Pen niŋbi biŋ nan piral wip haj nan gau sabe giŋpal gau, nan ap dap pak nan piral aniŋb gau kalip sabe giŋ niŋinaböl u, niŋjun aka niŋjun a giŋmim yiŋp hag niŋbim u, kalöp pen hagniŋ gabin. “Hon niŋbi biŋ magöŋhalö gasi ke ke miŋdöp,” a giŋpim u, niŋjö nöŋp hagniŋpim. Pen gasi riŋmiŋd hon ke niŋjun, niŋ aij giŋpun a giŋnabun u, hib hon ke hagno adö arniŋm rö löŋ. Pen niŋbi biŋ gau kalip miŋdmagö liŋnabun u, klö riŋmnap halö udun, Kraiŋs haga rö nöŋp giŋ aij giŋno arnab. *

² Pen hon gasi niŋneb miŋdpun a giŋpal niŋbi biŋ gau, yiŋariŋ adö adö nöŋp niŋjöm aniŋ hagpal. *

³ Niŋbi biŋ God niŋp miŋdmagö liŋbal gau, God niŋpe kalip niŋjöp.

⁴ Pen niŋbi biŋ nan ap dap pak nan piral aniŋb gau niŋp sabe giŋ niŋinaböl u, niŋjun aka niŋjun a giŋmim yiŋp hag niŋbim u, kalöp pen hagniŋ gabin. “Hon niŋbi biŋ magöŋhalö gasi ke ke miŋdöp,” a giŋpim u, niŋjö nöŋp hagniŋpim. Pen gasi riŋmiŋd hon ke niŋjun, niŋ aij giŋpun a giŋnabun u, hib hon ke hagno adö arniŋm rö löŋ. Pen niŋbi biŋ gau kalip miŋdmagö liŋnabun u, klö riŋmnap halö udun, Kraiŋs haga rö nöŋp giŋ aij giŋno arnab. *

⁵ Niŋbi biŋ riŋmnap, god iru nöŋp, biŋ kub iru nöŋp kumi kabö adö laŋ abe miŋnöŋ naböŋ iŋ i abe miŋdpal, a göm gasi u niŋbal. ⁶ Pen God hon u aniŋ yabiŋ miŋdöp. Niŋpe Bapi hon nan

* **8:1:** Ap 15:29 * **8:2:** Gal 6:3 * **8:4:** Gal 4:8; Dud 4:39; 6:4

gau magöŋhalö gı lö mıdöp. Nıpe mıdö nıŋöl gı me, hon mıdpun. Bı Kub Jisas Kraıs u, u rö nöp añı nöp mıdöp. Nıpe mıdö me, God nan gau magöŋhalö gı lö mıdöp. Nıpe mıdö nıŋöl gı me, hon mıdpun. *

⁷ Pen nıbi bı rımnap manö anıbu nıŋagpal. Nagı adö u aij, nagı adö u naij, a göm nıŋ aij gagal. Anıb u, god pıral gau nıp nan pak sabe gı ñıbal nan u ñıŋöm, nıhön gıŋıg god pıral ñıbal nan ñıŋbun a göm gası iru nıŋnaböl. ⁸ Pen nan ası ması gıŋnabun aka hałöwałö ñıŋnabun u, God nıŋö, manö mıdagöp.

⁹ Pen kale nıbi bı nıŋ aij gıpım gau, nan ap ñıŋno, añ mam hon nıŋ aij gagal gau nıŋöm ap lug paköl rö löp a gımım gası u nıŋöl gımım nan ñıŋmım. * ¹⁰ Nıhön gıŋıg: kale nıbi bı nıŋ aij gıpım gau, am god pıral sabe gıpal ram raul mıgan u ammım, nan ñıŋbe, nañın namam nıŋ aij gagal gau, ap kalöp nıŋöm, kale u rö nöp ñıŋöl rö löp. ¹¹ Anıb u, kale nıŋ aij gıpun a gımım gıpe, nañın namam Kraıs udnabın a göm uma ap gası mılö löl göm u rö nöp nan anıbu ñıŋöm, ap lug paknab. * ¹² Kale anıg geınabım u, adö anıbu nöp nañın namam kale gau nıŋöm, adan aij mai, adan naij mai, nıŋ aij gagnaböl. Anıb u, kale nañın namam gau kalıp nan sı nan naij gımım, Kraıs nıp nan sı nan naij gıŋnabım. ¹³ Anıb u, nan ñıŋeb rımnap ñıŋnö, añ mam ap nıŋöm ap lug pakeınab u, yad nan yuö rımnap ñıŋagnabın; yıharıŋ haıı maj nan ñıŋem umnabın. *

* **8:6:** Ep 4:5,6 * **8:9:** Ro 14:13-15; Gal 5:13 * **8:11:** Ro 14:15,20 * **8:13:** Ro 14:21

9

Pol pe udagmidöp u nîp aij ga

¹ Yad Jisas manö ud arep bî ap midpin. Yad Bî Kub hon Jisas nîp amgö yad ke nîjnö. Kale Bî Kub nîbi bî nîpe midpim u, yad Bî Kub nîp wög gem, manö aij nîpe u hag ñainö, nîj udmim me, nîbi bî nîpe midpim. Anîb u, nan ap yîp adan wamagöp. * ² Yad Jisas manö ud arep bî ap midpin u, pen nîbi bî rîmnap yîp nîjöm, Pol Jisas manö ud arep bî ap midöp, a göm nîjagnaböl. Pen gasî yad nîjbin, kale nîbi bî gau, nîjö nöp Pol Jisas manö ud arep bî ap midöp a gîmim nîjbin. Nîbi bî gau pen, kale Bî Kub nîbi bî nîpe midpim u nîjeinaböl u, nîjö nöp Bî Kub nîpe ke Pol manö nîpe ud arep bî ap hag lö midöp, a gînaböl. *

³ Nîbi bî rîmnap yîp manö kub hagpal gau kalîp, pen anîg hagabin. ⁴ Kalöp wög gî ñîbin u rö, pen nan magö udnam rö lagöp akan * ⁵ Wög kalöp gîpin rö, yad pen nîbi Jisas nîp nîj udöp ap udem, dam Jisas manö aij hag ñî ajöl gî, nan ñîjûl rö lagöp akan Bî Jisas manö ud arep bî rîmnap abe, Bî Kub nîmam hain nîpe gau abe, Pida abe, pör nîbi kale gau halö dam, Jisas manö aij hag ñî ajmîdal. ⁶ Aka Banabas hol mîhön nöp mani wög gul nan ñîjnabul?

⁷ Bî ami gau wög gîpal rö, nan kale ke uñhai nîjagpal. Kalîp nan ñîlö ñîjbal. Bî wain wög gî yîmbal gau, yîmbal rö, wain magö rîmnap ral dapöm ñîjbal. Bî kaj sipsip mukpal gau, mukpal rö, ci rîmnap udöm ñîjbal. ⁸ Manö hagabin

* **9:1:** Ap 22:17-18; 26:16; 1Ko 15:8-9 * **9:2:** 2Ko 3:2-3 * **9:4:** Luk 10:8

an+bu ni+be, ni+bi bi gau gasi ni+bal rö nöp hagab a gi+nabim rö löp. Pen lo manö adö an+bu nöp hagab me. ⁹ God Manö u, Mosi+s ad+i+ ap kal+i k+iñ ri+köm haga,

“Kale kaj kau gau pa+i+d dapim,
wid hon abhib jaklö,

magö u ke löm, cög u ke löm ga+i a gi+mim
dap li+be wög gi+lö ni+öl gi,

maj mi+gan kale u nag+i li ri+bik gagmim.

Wög gi+naböl rö ri+mnap ni+aböl,” a ga.

Pen God ni+pe kaj kau gau gasi ni+öm manö an+bu hagaga. ^{*} ¹⁰ Han+i+ ni+bi bi gasi ni+öm haga. Ni+bi bi wög klö yabi+l göm wög yi+mbal gau, ni+bi bi wög klö göm nan ral daubal gau, wög gi+pal rö kal+i ri+mnap ni+lö ni+öl gi, aij a gö ni+öl gi wög göl a ga.

^{*} ¹¹ God manö hagöp nan aij u mi+dmagö a+i kalöp da+i yi+mbun u rö, kale pen nan mi+nö+i nabö+i i+i mi+döp ri+mnap han+i+ ral dap ni+nabim u aij. ^{*}

¹² Pen bi ri+mnap kalöp manö aij u hag ni+lö, mani nan gau ni+bim rö, Banabas hol bi mi+hau kalöp pö+i hag ni+mi+dul u, hal+i+ bi ni+agnabim akan

Pen kalöp hag ni+blöp, mani nan gau udblop, pen ni+bi bi ri+mnap ni+öm hagblap, “Mani nan a gi as+i göl gi a+jabil u, pen pi+ral li+mil, ‘Krais manö aij u hag ni+ a+jabil,’ a gi+pil,” a gi+blap. An+i rö an+bu ni+ul, Krais manö aij u ni+agnaböl rö löp, a gul, mani nan kale gau udagul. Mani hol ke wög gul, nan rau ni+öl gul, Krais manö aij u hag ni+ ajpul. ^{*}

^{*} **9:9:** Dud 25:4; 1Di 5:18 ^{*} **9:10:** 2Di 2:6 ^{*} **9:11:** Ro 15:27

^{*} **9:12:** Ap 20:34; 2Ko 11:9

13 Pen kale niŋbim: bi God sabe gep ram raul miŋgan wög giŋpal gau, nan God niŋp dap niŋbal gau riŋnap udöm niŋbal. Bi God wög göl gi, yaur wal biŋd adö pak sabe giŋpal gau riŋnap udöm niŋbal.

* 14 Anib unbö rö nöŋ, Bi Kub hagö, manö aij niŋpe hag niŋnaböl niŋbi bi gau, kalip pen nan kale Bi Kub niŋp niŋeb riŋnap niŋeinaböl, dam nan niŋneŋ nan kale gau rauöm, miŋd aij göl gi wög anibu geinaböl. *

15 Pen kalöp Krais manö aij u hag niŋ ajnö uŋpim rö, mani nan niŋneŋ kale riŋnap udagpin u yiŋp aij yabiŋ göŋ. Miŋni köŋ kalip kliŋ riŋkabin i, nan kale riŋnap uŋnam a gem hagagabin. Wasö yabiŋ! Mani yad ke wög gem, nan rau niŋneŋabin; wasö umnabin. Yad nan kale riŋnap udagnabin.

16 Pen manö hag niŋ ajmiŋdin anibu, gasi yad ke hag niŋ ajagmiŋdin. Wög Bi Kub niŋp giŋmiŋdin anibu, niŋpe ke giŋmön a ga rö nöŋ giŋmiŋdin; gasi yad ke niŋneŋem gagmiŋdin. Anib u, yad Jisas manö aij u arö giŋnam rö lagöp; hag niŋöl gi nöŋ miŋdeinabin.

* 17 Gasi yad ke niŋneŋem Jisas manö aij u hag niŋbnep, yad nan aij riŋnap uŋbnep. Pen gasi yad ke wasö, Bi Kub hagö, manö aij niŋpe hag niŋabin u rö, yad yiŋharin wög yiŋp hag la u gabin.

18 Anib u, yad nan aij udagem, kalöp yiŋharin hag niŋmiŋdin u, yad nan niŋhön niŋhön pen uŋnam? Pen uŋmiŋdin u, mani nan riŋnap udagem, Jisas manö aij u hag niŋnö, niŋbi bi gau kale nan riŋnap niŋagöm, yiŋharin manö aij anibu niŋneŋöm, Jisas niŋp niŋneŋ uŋnaböl, a gi gasi u nöŋ niŋneŋmiŋdin; pen yad

* 9:13: Dud 18:1-3 * 9:14: Mad 10:10; Luk 10:7; Gal 6:6

* 9:16: Jer 20:9

udmɨdin me u. ¹⁹ Yad, bɨ rau dap lɨlö, nagɨ wög gɨpal rö bɨ ap mɨdagpin u pen nɨbi bɨ iru nöp God lau adö mɨdeilan a gem, nɨbi bɨ ram mɨnön ke ke gau mɨdpal magöñhalö kalɨp nagɨ wög gep bɨ ap rö mɨdpin. ²⁰ Juda kai mɨdpal an u amem, Kraiss manö aij u hag ñɨnö nɨñ udlan a gem, kale gɨmɨdal adö u nöp gɨmɨdin. Yad lo Mosɨs kalɨ klɨñ rɨköm haga anɨbu nɨñem hain gagabin u pen Mosɨs kalɨ klɨñ rɨka lo anɨbu hain gɨpal nɨbi bɨ gau mɨdpal an u amem, Kraiss manö aij u hag ñɨnö nɨñ udlan a gem, yad lo manö anɨbu u rö nöp hain gɨmɨdin. * ²¹ Pen nɨbi bɨ lo manö u nɨñagpal an u amem, Kraiss manö aij u hag ñɨnö nɨñ udlan a gem, nɨbi bɨ lo manö nɨñagpal gau gɨpal rö gɨmɨdin. Pen anɨg gem, hałowalö göl gɨ God lo manö u arö gagpin; Kraiss lo manö u hain gɨmɨdin. ²² Nɨbi bɨ Kraiss nɨñ ud pɨdön gagal an u amem, Kraiss manö u hag ñɨnö nɨñ udlan a gem, manö kal manö klö wasö, manö hain nöp hag ñɨmɨdin. Anɨb u, nɨbi bɨ ke ke mɨdpal rö, rɨmnap Kraiss nɨp nɨñ udlö, kalɨp ud kamɨñ yunɨm a gem, kalɨp aip mɨdem, kale gɨmɨdal rö nöp gɨmɨdin. * ²³ Gɨmɨdin anɨbu, Kraiss manö aij u hag ñɨ aij gɨnö, nɨbi bɨ nɨp nɨñ udlö, nɨpe kale aip yad aip ud kamɨñ yunab, a gem, anɨg gɨmɨdin.

Klö yabɨl gɨno areinab me, mɨd aij yabɨl gɨnabun

²⁴ Kale nɨñbim: nɨbi bɨ resɨs gɨpal gau iru nöp resɨs gɨpal, pen bɨ añɨ ap nöd amjaknab u nöp nan aij udnab. Anɨb unbö rö, kale u rö nöp klö gɨmim,

* 9:20: Ap 21:20-26 * 9:22: 2Ko 11:29

adan dip am aij gımim, nan aij udnabim. ²⁵ Nıbi bı resıs göm, nöd amjakun a göm gası u niıbal gau, ası ması gı aij göm, pör klö göm eksais gı dam dam, hainö resıs gınaböl. Usajıl bad pör mıdep wasö u, nan pro nöp udun a göm, anıg gıpal. Pen hon usajıl bad pör mıdep udun a gun, anıg gıpun. * ²⁶ Anıb u me, yad resıs gımıdin u, ke gau niıagpin; adan arıg gıpin mıgan u nöp niınem, dip nöp gem armıdin. Pen bı yıharıı haıpi ñöm pen pen pakpal gau, haıöwaıö pakagpal, niı aij göm pakpal rö u gıpin. ²⁷ Pen yad haı romanı gası rımid yad ke klö kal gem eksais gı aij gımıdin. Anıg gem, nıbi bı gau kalıp Jisas manö aij u hag ñınö, Jisas niı udöm nan aij udlö, yad u rö nöp abe nan aij udnam, a gem, anıg gıno armıdöp. *

10

Apıs bac bı gau gıla u hauı gagun

¹ Pen añ mam bı. Apıs bac iıaı hon gau aiud u hauı gagmim. God kumi bad rö löm, kalıp rarö rauöm abad mıdö, magöıhalö kamıı arla. Kale ñıg solwara Atı a gal aula u, God niıpe gö, ñıg anıbu fı fı gı lap lap arö, magöıhalö böı lai kamıı aula. * ² Kale magöıhalö Mosıs aip jım ñöl mıdöm, kumi bad au abe, ñıg solwara au abe, ñıg pakla. ³ Nıbi bı anıb gau magöıhalö, God ñımıdöp nan u niıımidal. * ⁴ Nıbi bı anıb gau magöıhalö, God ñıg ñımıdöp u niıımidal. God kabö ap ña, kalöp aip areia niııöm ñıg anıbu kabö

* **9:25:** Plp 3:14; 2Di 4:7-8; 2:4-5 * **9:27:** Ro 8:13; 13:14

* **10:1:** Eks 13:21-22; 14:22-29 * **10:3:** Eks 16:35

an au n̄bō auō ñiŋmidal. Kabō an̄bu me Krai
nöp. * ⁵ Pen God n̄pe n̄bi b̄i an̄b gau ñiñi laga.
N̄pe kal juöm kal̄p al pak lö, wip m̄lō iru nöp
ram m̄nōŋ kabō nöp an̄ gau hij ḡi lug ara. *

⁶ Pen ap̄s bac iŋan̄ b̄i gau an̄g ga u, God han̄p
n̄bi b̄i hainō yag daula gau, b̄i nōd n̄bō p̄r
m̄dmagō gasi r̄m̄id kale nan si nan naj gau
n̄ŋeila rō gagöl a gōm ga. * ⁷ Ap̄s bac iŋan̄ b̄i gau
r̄m̄nap nan p̄iral gau sabe ḡi m̄dm̄dal; kale u
rō an̄g gagmim. God Manō u, Mos̄s ad̄iŋ ap kal̄
kliñ r̄ika manō an̄bu hadō n̄ŋbim: “Asikōm nan
ñiŋöl ḡi, ñig ñiŋöl ḡi, urak kugom ral hałpi ñöm
ḡilō aröp,” a ḡila. *

⁸ Pen r̄m̄nap n̄bi si b̄i si göl ḡi m̄dm̄dal; u
rō hon an̄g gagun. N̄bi b̄i an̄b gau an̄g göl gö
ḡilō arō n̄ŋöl ḡi, ñin añi ap dwedi dri dausan
(23,000) n̄bi b̄i um hakla. * ⁹ Kale r̄m̄nap B̄i Kub
n̄p aleb aleb ñim̄dal; hon unbō rō gagun. N̄bi
b̄i an̄b gau an̄g geila u, God n̄pe gö re hauał
gau kal̄p haua hadō umla. * ¹⁰ Kale r̄m̄nap God
n̄p hag jum̄dal; kale u rō an̄g gagmim. N̄bi b̄i
an̄b gau an̄g geila u, God ejol n̄bi b̄i al pak lep
u yuō ap̄m kal̄p al pak la umla. * ¹¹ Pen God
n̄pe ap̄s bac iŋan̄ b̄i gau an̄g ga u, n̄bi b̄i r̄m̄nap
gau n̄ŋöm, gasi n̄ŋ aij gōm, an̄g unbō rō gagöl a
gōm ga. Pen ga an̄bu, God Manō u kal̄ kliñ r̄ikōm
hagla u, God han̄p n̄bi b̄i hainō yag daula gau,
Krais kauyan̄ ado ḡi aunab a gun abad m̄dpun

* **10:4:** Eks 17:6; Nab 20:11 * **10:5:** Nab 14:29-30 * **10:6:**
1Ko 10:11; Nab 11:4,34 * **10:7:** Eks 32:6 * **10:8:** Nab 25:1-9
* **10:9:** Nab 21:5-6 * **10:10:** Nab 16:41-49

ñin i, gasi niŋ aij göm, apis bac itaŋ bi gau gi naj gila rö gagöl a göm, bi manö hagep nipe gau kalip gasi ñö, God Manö adin ap kaliklin rikla. Hon God Manö adin anibu amgö li niŋun hadö niŋbun. ¹² Pen nibi bi ke niŋ aij gipun a gipim gau, ap lug pakun rö löp, a gimim, niŋ aij gimim. ¹³ Nan si nan naj gun a gun gasi adö ke ke auöp u kalöp nöp gagöp; nibi bi gau iru nöp kalip u rö nöp anig göp. Pen God nipe nan nihön nihön hagnab u, hagnab rö nöp ginab. Anib u, kalöp abad mid aij gö, Seden apöm, nan si nan naj göl a göm, kalöp gasi naj rimnap ñeinab u, God nipe gö, rapin ginim rö lagnab. Seden kalöp gasi naj rimnap ñinab u, God nipe adan ap yameinab, adan anibu arnabim ap lug pakagnabim.

Bred magö adin añi niŋmidun u me, hañ roman añi nöp midpun

¹⁴ Anib u, nibi bi niŋeb aij yad gau. Nan piral gau, nan yharin gau, sabe gagmim.

¹⁵ Kale nibi bi gasi rimid halö midpim u me, manö hagnig gabin i, manö niŋö aka gimim, kale ke niŋmim. ¹⁶ Hon magum gun, ñig kap u udun, God nip aij a gun niŋmidun u, Krais hagape nipe niŋmidun. Pen bred magö ud jö gi niŋmidun u, Krais hañ roman nipe niŋmidun. * ¹⁷ Hon nibi bi iru nöp midpun u pen jim ñöl midun bred magö adin añi niŋmidun u me, hañ roman añi nöp midpun. *

¹⁸ Pen Juda kai gipal u niŋbim. Meme sipsip nan gau damöm, pak God nip sabe gi ñimidäl.

* **10:16:** Mad 26:26-28 * **10:17:** Ro 12:5

Pen kale nõd gasi adö añi ap gasi niñöm, aip jím ñöl meme sipsip nan anibu pak sabe gi ñimidal; hainö nibi bi anib gau aip jím ñöl adin rimnap ñinimidal. *

¹⁹ Pen yaur wal nan gau god piral nip sabe gi ñibal u, god piral anibu nan yabih hagagabin; u nan yiharin. Minon ap, mab ap, kabö gol ap udöm, kaj kau kaj kau pi ana ap gi löm, sabe gimidal nan piral anib gau, nan yabih a gem hagagabin; nan piral anib gau yiharin minon, mab adin, kabö gol adin nöp. * ²⁰ Pen kalöp hagabin: nibi bi God nip niñagpal gau, nan piral anib gau sabe gun, yaur wal nan dap pak kabö bid adö u lun, a geinaböl u, kale kijaki wip haj wip ana kabö adin mab adin yuau nan gau sabe göm pakmidal; God nip sabe gi pakagmidal. Anib u niñem, kale yaur wal nan kijaki nip sabe gi pak ñibal yaur wal nan gau nibi bi gau aip jím ñöl ñinimim, kijaki kai aip jím ñöl mideinabim a gem, kalöp manö anibi hagabin. * ²¹ Krai nibi bi nipe aip magum gimim, Bi Kub ñig nipe aip ñinimim, ammim kijaki ñig nipe aip ñinimim rö lagnab; Bi Kub nan nipe aip ñinimim, ammim kijaki nan nipe aip ñinimim rö lagnab. * ²² Anig geinabim, Bi Kub nip azeb azeb ñimim ginabim. Kale nibi bi klö midagöp, Bi Kub bi klö yabih nip anig geinabim u, hanip pen ilön ñagnim, a gipim akan *

²³ Kale rimnap hagpim, “Hon nihön nihön gun

* **10:18:** Lep 7:6 * **10:19:** 1Ko 8:4 * **10:20:** Dud 32:17; Rep 9:20 * **10:21:** 2Ko 6:15-16 * **10:22:** Dud 32:21

a gɪnabun u, gɪnabun; u manö mɪdagöp,” a gɪpim. Me pen adö rɪmnap geinabun u, pen hanɪp gɪ naj gɪnab. Kale hagpim, “Hon nɪhön nɪhön gun a gɪnabun u, gɪnabun; u manö mɪdagöp,” a gɪpim. Pen adö rɪmnap geinabun u, nɪbi bɪ Kraiss lau adö mɪdpal gau kalɪp nan aij ap gɪ ñagnab. * 24 Hon ke mɪd aij gɪnabun a gun adö u nöp nɪɲun gagun; nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp gasɪ nɪɲun, kale mɪd aij göl a gun adö u nöp nɪɲun gun. *

25 Kale yaur wal nan pak dam maker laiöl u, kɪjaki wip haj nan gau pak sabe gɪ dap maker libal aka gɪmim, gasɪ iru nɪɲmim, kalɪp hag nɪɲagmim. Hałöwałö rau ñɪɲmim. 26 Nɪhön gɪnɪg: God Manö u Depid nɪpe adɪɲ ap kalɪ kɪɪñ rɪköm haga, “Ram mɪnönɲ it i abe, nan mɪnönɲ nabönɲ it i mɪdöp nan gau abe, magönɲhalö Bɪ Kub nan nɪpe mɪdöp,” a ga. *

27 Pen nɪbi bɪ Kraiss lau adö mɪdagpal rɪmnap kalöp, “Aube nan ñɪɲun,” a gaiöl, ram kalɪp arun a gaibe u, gasɪ iru nɪɲmim aragmim. Am kalɪp aip asɪkmim, kale yaur wal nan gau dam adɪɲ kalöp ñɪnaböl gau, kɪjaki wip haj nan gau pak sabe gɪ dap ñaböl aka gɪmim, gasɪ iru nɪɲmim, kalɪp hag nɪɲagmim. Nan ñɪɲeb kalöp ñɪnaböl rö hałöwałö ud ñɪɲmim. 28 Pen nɪbi bɪ rɪmnap apöm kalöp hagaiöl, “Nan anɪbu kɪjaki wip haj nan gau pak sabe gɪ dap libal,” a gaiöl u, rɪk nɪɲmim, hon ñɪɲno, nɪbi bɪ hanɪp hag ñajal gau gasɪ iru nɪɲnaböl, a gɪmim, arö gɪmim. Wasö u, gasɪ magö kale aɲ daɲ, u aij u naj hagab gasɪ

* 10:23: 1Ko 6:12 * 10:24: Ro 15:1-2 * 10:26: Sam 24:1

magö anıbu, dui gınab. * 29 Pen gası magö kalpe hagagabin; nıbi bı rımnap kalöp hag ñınaböl gau, gası magö kale anı danı mıdöp anıbu naij gınab a gem, hagabin.

Pen gası magö yad ke niñem, nan niñön niñön gınam a gınabin u, gınabin; nıbi bı ke gası magö kale niñem, anıg gıgnam, a gıgnabin. 30 Nan niñeb anıb gau, God nıp aij a gem niñınabin u, niñön gınıg nıbi bı rımnap yıp manö hag gınaböl? * 31 Anıb u, nan niñınıg gınabim aka niñıg niñınıg gınabim aka nan niñön niñön gınıg gınabim, God hib nıpe adö arnım a gımim gası u nöp niñmim gımim. * 32 Pen Juda nıbi bı gau aka Grik nıbi bı gau aka Kraıs lau adö mıdpal nıbi bı gau niñlö, aij gıgnım adö u gıgmim. * 33 Yad gımıdin adö u, yıp ke aij gınım adö u gıgmıdin; nıbi bı gau iru yabıl nöp Jısas manö aij u niñ udlö, kalıp ud kamıñ yunım, a gem, adö u nöp gımıdin.
*

11

1 Anıb u, yad Kraıs göp adö u niñem gıpin rö, kale u rö nöp yad gıpin adö u nöp niñmim gımim.
*

Nıbi bı God nıp sabe gınıg magum geınaböl u, kale niñön rö mıdöl

2 Yad nan niñön niñön gımıdin u niñ dammim, Jısas manö aij u dapem kalöp hag ñınö u, niñ dammim, niñöl gı nöp mıdmim gıpin u, kalöp

* 10:28: 1Ko 8:7 * 10:30: 1Di 4:4 * 10:31: Kol 3:17

* 10:32: Ro 14:13 * 10:33: 1Ko 9:20-22 * 11:1: 1Ko 4:16

nibi bi aij yabił a gabin. ³ Pen miñi hagnig gabin i, niñmim. Bi gau nabıc kale Kraıs; nibi gau nabıc kale nugmul bi; Kraıs nabıc niıpe God. * ⁴ Pen bi gau nabıc kale paıu göm, God niıp sabe göl gi, aka nibi bi gau kalıp God Manö hag ñöl gi geinaböl u, nabıc kale dap lagnaböl. ⁵ Pen nibi gau nabıc kale u waiö midö niñöl gi, God niıp sabe göl gi, aka nibi bi gau kalıp God Manö hag ñöl gi geinaböl u, nabıc kale dap lagnaböl. Nibi ap anig geinab u, nibi nan naij ginab nable gan a göm umagö böñ nöp riklö nable ginab u, u rö nöp linab. ⁶ Pen nibi ap umagö paıu gagnab u, umagö niıpe u rik sösöl lep; wasö u rik yuö lep. Pen anig göl nable göp a gainım u, umagö niıpe paıu ginım. ⁷ Bi gau, God kalıp niıpe ke rö gi lö midpal u rö, nabıc kale u paıu gagöl. Pen nibi gau, God kalıp bi rö gi lö midpal. * ⁸ God nibi riğlöm kid u udöm, bi gi laga; bi riğlöm kid u udöm, nibi gi la. * ⁹ Pen nibi ke halö midöp u naij göp a göm, nugmul niıp gi laga; bi ke halö midöp u naij göp a göm, nibin niıp gi la. ¹⁰ Adö anıbu, nibi nabıc paıu göl gi mideinab. Anig ginab u, nibi bi niñöm, nibi anıbu manö niñab, a ginaböl. Anig ginab u, ejol gau niñlö nable gagnab.

¹¹ Pen niñ aij giııim. Bi Kub amgö ilö u, nibi ke halö midagöp; bi ke halö midagöp. God niıpe nibi abe bi abe miñhöngöl gi la.

¹² God bi riğlöm kid u udöm, nibi gi la u pen miñi nibi gau ñi yag daulö niñöl gi, majö gi kub göm, bi linaböl. Pen magöñhalö God niıpe il añi

* **11:3:** Jen 3:16; Ep 5:23

* **11:7:** Jen 1:26-27

* **11:8:** Jen

2:18-23

anibu nöp m+idöp. ¹³ Pen n+bi gau nab+c kale waiö m+idö n+ñöl g+, God n+p sabe g+inaböl u, aij g+inab aka, kale ke n+ñim. ¹⁴ God n+pe aige göm b+ g+ löm, n+bi g+ löm, g+ la u n+ñmim r+ik n+ñnabim u, b+ gau umagö m+lö m+ideinab u naj g+inab, ¹⁵ pen n+bi gau umagö m+lö m+ideinab u aij g+inab u, a g+mim n+ñnabim. Umagö m+lö nab+c pa+u ga+ a göm, God umagö m+lö n+bi gau ña. ¹⁶ Pen n+bi b+ r+imnap manö hagabin adö an+bi n+ñöm, manö m+dain+m u, yad manö an+bi nöp hagn+g gabin. Yad pör an+g unbö rö nöp g+pin. N+bi b+ Krai+ lau adö m+dpal ram m+nöñ gau magöñhalö an+g unbö rö nöp g+pal. Adö ap ke gagpal.

¹⁷ Pen manö kub kalöp hagn+g gabin i, kalöp manö aij r+imnap hagnam rö lagöp. N+hön g+n+g: kale Krai+ lau adö m+dpim n+bi b+ gau aip magum g+m+dim u, añ mam kale gau gas+ n+ñmim, g+ aij gagm+dim. ¹⁸ Pen n+bi b+ r+imnap y+p hagla n+ñnö, kale Krai+ lau adö m+dpim n+bi b+ ammim magum g+m+dim ñ+n u, kale as+ik ke ke l+m+dim. An+g hagpal u, kale r+imnap an+g g+m+dim a gem n+ñbin. * ¹⁹ Pen gas+ adö ke ke n+ñmim g+pe arab an+bu, n+bi b+ gau Krai+ n+ñ ud p+idöñ g+pal, pen n+bi b+ gau Krai+ n+ñ ud p+idöñ gagpal, a gun, waiö n+ñnabun. ²⁰ Krai+ n+bi b+ n+pe aip magum g+mim nan ñ+n+m+dim an+bu, B+ Kub ñ+g nan j+m ñöl ñ+n+mim a ga rö ñ+n+g+m+dim; piral adö u g+m+dim. ²¹ Kale nan ñ+n+ñ+g aum+dim u, kale nöd apim añ mam auagnaböl gau gas+ n+ñmim abadagm+dim. Nöd auaiöl u, ñ+g wain nan gau iru nöp abönamö ñ+nöñ ñ+n hakm+dal. An+g göl, n+bi b+ r+imnap

* **11:18:** 1Ko 1:10-12

hainö aulö kiyö lımıdöp; nıbi bı rımnap nöd apöm ñıg wain iru ñıñlö hauı almıdöp. ²² Pen ram kale mıdagö, magum gep ram u ammim, nan ñıñöl gı, ñıg ñıñöl gı gıpım akan Aka, kale God nıbi bı nıpe mıdpım u, nan yıharıñ rö löp akan Kale anıg gımım, nıbi bı nan mıdagöp gau hag jumıdim. Anıg gımıdim u, kalöp nıhön hagnam? Kalöp nıbi bı aıj a gınam? Wasö yabıı! Kalöp anıg hagagnabin.

²³ Bı Kub yıp manö hag ña u, yad kalöp hag ñınö: Bı Kub Jisas, bı nıp kain ga ñın u, ram duga magö u, bred magö ap uda. ²⁴ Bred magö ap udöm, God nıp aıj a göm, adıñ adıñ ud jö göm adıñ bı nıpe gau kalıp ñöl gı haga, “Hañ roman yad kalöp ñabin i. Anıg gımım, yıp gası nıñöl gı mıdaimım,” a ga. ²⁵ Pen nan ñıñ hakeila, ñıg wain kap u u rö nöp ud God nıp aıj a göm, kalıp ñöl gı haga, “Ñıg wain kap anıbi, yad umem hagape yad lugö, nıbi bı gau God aıp jım ñöl rö lınab, a gem, kalöp ñabin me u. Ñıg wain kap anıbi hainö ñıñmım, anıg unbö rö nöp gımım, yıp gası nıñöl gı mıdaimım,” a ga. * ²⁶ Anıb u, Jisas ado gı auagöp ñın i, bred magö u abe ñıg wain kap u abe ñıñöl gı nöp mıdeınabım u, Jisas hanıp a göm uma manö aıj anıb u, nıbi bı gau kalıp waiö hagnabım. Anıg gımım, pör ñıñ mıdpe mıdpe, nıpe ado gı aunab arö gınabım.

²⁷ Pen nıbi bı rımnap gası aıj nıñöm wasö, Bı Kub bred adıñ ñıg wain kap haıöwatö ud ñıñeinaböl u, Bı kub hanıp a göm umöb hañ roman hagape nıpe u, nan yıharıñ rö lö, anıg

* **11:25:** Eks 24:6-8; Hib 8:8-13

gɨnaböl. God nɨŋö, kale Krais hañ romanɨ ha-
gape nɨpe u nan si nan naj gɨnaböl; manö kub
nɨŋnaböl. * 28 Anɨb u, aigeg rö mɨdpim u, nöd
hibur gasɨ mɨdmagö aŋ kale daŋ ke nɨŋmim asɨk
aɨj gɨmim, hainö bred wain u ud ñɨŋmim.

29 Nɨhön gɨnɨg: nɨbi bɨ an bred ñɨg wain u
Jisas hañ romanɨ nɨpe u a gɨ gasɨ nɨŋöm wasö,
hałöwałö bred wain a göm ud ñɨŋeinaböl gau, nan
si nan naj göm manö kub nɨŋnaböl. 30 Adö anɨbu
nöp, nɨbi bɨ kale rɨmnap masös göm, nan göm
göp; rɨmnap böŋ nöp umbal. 31 Anɨb u, aigeg
rö mɨdpun u, nöd hibur gasɨ mɨdmagö aŋ hon
daŋ ke nɨŋun asɨk aɨj gun, hainö bred ñɨg wain
ud ñɨŋeinabun u, nan si nan naj gun manö kub
nɨŋagnabun. 32 Pen hon nan si nan naj geinabun
u, nɨbi bɨ nɨpe mɨdpun rö, Bɨ Kub hanɨp rɨmɨd
uknab. Rɨmɨd ukö me, gasɨ nɨŋun, nɨbi bɨ mɨnöŋ
naböŋ ɨt i hałöwałö nan si nan naj gɨpal gau aɨp
mab ke inab ka mɨgan yaŋ aragnabun. * 33 Anɨb
u, añ mam bɨ yad, kale nan ñɨŋnɨg aunabim
u, kale nöd apim añ mam auagnaböl gau gasɨ
nɨŋmim abadmim, jɨm ñöl ñɨŋmim. 34 Pen kalöp
rɨmnap kɨyö lɨnab u, ram kale gau nan ñɨŋmim
aumim. Wasö u, hałöwałö gɨnabim u, manö kub
udnabim.

Manö adɨŋ rɨmnap, hainö mɨdpim u amem,
hag ñɨ aɨj gɨnabin.

12

God Ana nan aɨj ñab

* 11:27: Hib 10:29 * 11:32: Hib 12:5-6

¹ Pen añ mam bi. God Ana nipe nan aij hanip añi añi ke ke ñöb u, miñi manö anibu kalöp hag ñi aij ginig gabin. ² Kale niñbim: nöd Krai nip niñ udagmim midmidim ñin u, minöñ, mab adiñ, kabö gol, nan gau ud gi libal nan gasi midagöp anib gau, gasi kalöp tip gö, nan piral anib gau sabe göl gi midmidim. * ³ Anib u, yad kalöp hagabin, God Ana nibi bi kalip aip añ dan mideinab u, Jisas nip manö naj hagöm hag juep rö lagnab. Pen nibi bi an, Jisas Bi Kub yad a ginab u, Ana Ut nip aip añ dan midö niñöl gi anig hagnab. *

⁴ God Ana nipe nan aij aij añi añi ke ke ñab u pen Ana nan aij ñab anibu nipe Ana añi yabıl midöp. * ⁵ Wög adö añi añi ke ke gipun u pen Bi Kub nip wög gipun u nipe Bi Kub añi yabıl midöp. ⁶ Nan aij ke ke udun wög adö añi añi ke ke gipun u pen God añi yabıl u nipe ke gö, hon añi añi wög adö ke ke ginö arab.

⁷ God Ana hanip nan aij ke ke ñö, wög adö ke ke gipun anibu, Krai lau adö midpal nibi bi gau ud aij gun gi aij ginö, nibi bi nipe magöñhalö mid aij gılan a göm göp. ⁸ God Ana nipe hanip nibi bi rimnap gasi aij ñö, gasi niñ aij gun Krai manö aij u nibi bi gau hag ñibun. Pen Ana añi anibu nipe hanip nibi bi rimnap gasi aij ñö, Krai manö aij u it u gasi niñ kid hiıkun nibi bi gau hag ñi aij gipun. ⁹ Ana añi anibu hanip rimnap gasi aij ñö, Krai nip niñ ud pidöñ yabıl gipun; Ana añi anibu hanip rimnap gasi aij ñö, nibi

* **12:2:** Hab 2:18-19 * **12:3:** 1Jn 4:2-3 * **12:4:** Ro 12:6

bi rımnap nan göp gau gıno kamıŋ löp. ¹⁰ Ana hanıp rımnap nan gagep rö gılan a göm pıdöŋ u ñöb. Ana hanıp rımnap gası aij ñö, God manö nıpe ke hagab manö anıbu nıŋun nıbi bı gau waiö hag ñıbun. Ana hanıp rımnap gası aij ñö, God Ana aka ana ke nıbö ap kalıp aban alö hagaböl u nıŋbun. Ana hanıp rımnap gası aij ñö, manö yabıŋ ke ke gau nıbö nöd nıŋagmıdun yıŋıd magö anıbu nöp nıŋun hagpun. Ana hanıp rımnap gası aij ñö, manö yabıŋ ke ke haglö nıŋun, ado gun nıbi bı gau kalıp hag ñıbun.

¹¹ Pen God Ana ańı yabıŋ mıdöp u, gası nıpe ke nıŋöb rö, hanıp nıbi bı ańı ańı nan aij ke ke ñö nıŋöl gı, wög adö ke ke gıno arab. *

Krais hań romanı nıpe ańı nöp mıdpun

¹² Hań romanı hon ańı yabıŋ mıdöp u pen adıŋ adıŋ ke ke iru nöp mıdöp. Adıŋ adıŋ ke ke anıb gau magöŋhalö aip jım ñöl hań romanı ańı nöp mıdöp. Krais abe anıg unbö rö mıdöp. * ¹³ Anıg unbö rö nöp, hon Juda nıbi bı gau abe, Juda nıbi bı wasö gau abe, nıbi bı nıbi bı rımnap kalıp nagı wög gıpal gau abe, nıbi bı gası kale ke nıŋöm gıpal gau abe, God Ana ańı anıbu nöp hanıp magöŋhalö pak ñö, Krais hań romanı nıpe ańı nöp mıdpun. God nıpe Ana ańı anıbu nöp hanıp ñöb mıdmagö aŋ hon daŋ mıdöp. *

¹⁴ Hań romanı hon ańı yabıŋ mıdöp u pen adıŋ adıŋ ke ke iru nöp mıdöp. ¹⁵ Ma kıd u, ñın kıd u nıŋöm, yad ñın kıd mıdbnep u aij, pen ma kıd mıdpin u rö, hań romanı adıŋ ap mıdagpin, a

* **12:11:** 1Ko 7:7 * **12:12:** 1Ko 10:17 * **12:13:** Gal 3:28

geinab u, hon ma kîd anîbu hañ romanî adîñ ap mîdagöp, a gun hagagnabun. ¹⁶ Rîmîd u, u rö nöp, amgö u nîñöm, yad amgö mîdbnep u aij, pen rîmîd mîdpin u rö, hañ romanî adîñ ap mîdagpin, a geinab u, hon rîmîd anîbu hañ romanî adîñ ap mîdagöp, a gun hagagnabun. ¹⁷ Pen hanîp gî la ñîn u, amgö gau magöñhalö gaiböp u, aige gun manö haglö rîmîd pak nîñbnop? Pen rîmîd magöñhalö nöp gaiböp u, aige gun hañîñ nîñbnop? ¹⁸ Pen God gasî nîpe ke nîñöm, hañ romanî adîñ adîñ ke ke magöñhalö gî lî aij ga. ¹⁹ Adîñ adîñ ke ke mîdagböp u, hañ romanî u rö nöp mîdagböp. ²⁰ Anîb u me, adîñ adîñ ke ke iru nöp mîdöp pen magöñhalö aip jîm ñöl hañ romanî añî nöp mîdöp.

²¹ Pen amgö u, ñîn kîd u nîp, “Nîhön gîñîg yad aip mîdpan? Wög ne ap mîdagöp,” a göm, asîk am ke nöp mîdöm, mîd aij gagnab. Nabîc cög magö u, u rö nöp, ma kîd u nîp, “Nîhön gîñîg yad aip mîdpan? Wög ne ap mîdagöp,” a göm, asîk am ke nöp mîdöm, mîd aij gagnab. ²² Pen hañ romanî adîñ rîmnap klö mîdagöp, a gun gau, wög kale abe mîdöp. Asîk ke ke lö, hañ romanî mîd aij gîñîm rö lagöp. ²³ Pen adîñ anîbu adîñ yîharîñ a gîpun adîñ gau, gasî nîñ aij gun, wañîj rîb adîk gî aij gîpun. Pen adîñ anîbu adîñ nîñagep a gîpun adîñ gau, gasî nîñ aij gun, wañîj rîb adîk gî aij gun. ²⁴ Pen adîñ anîbu adîñ aij a gîpun adîñ gau, gasî nîñ aij gun, ke gagpun. Pen God nîpe ke hañ romanî adîñ adîñ gau udöm, adîñ anîbu adîñ yîharîñ a gîpun adîñ gau, ud aij yabîñ göm, adîñ magöñhalö gî jîm ñö, hañ romanî añî nöp mîdöp. ²⁵ Anîb u, hañ romanî añî nöp mîdöm, asîk ke

ke lagöm, nîbi bî nîpe rîmnap aip adîp adîp rō mîdöm, pen pen mîdmagö löl. ²⁶ Pen adîŋ ap marö gainîm, adîŋ rîmnap magöŋhalö abe marö gî nab; pen adîŋ ap nîp hib haglö adö arainîm u, adîŋ rîmnap magöŋhalö abe mîñ mîñ gî naböl.

²⁷ Pen kale magöŋhalö Krais hañ romanŋ nîpe mîdpim. Hañ romanŋ nîpe u gö kale añî añî adîŋ adîŋ mîdpim. * ²⁸ Nîbi bî îl nîpe mîdpun aŋ u, nîpe hanîp hag löp rō wög ke ke gîpun. Nöd u, rîmnap Jisas manö ud arep bî gau mîdpun; yîgwö aŋ nîbö u, Jisas manö aij u hag ñeb bî gau mîdpun; yîgwö nîgaŋ nîbö u, Jisas manö aij u nîbi bî ñî pai kalîp hag ñeb nîbi bî gau mîdpun; pen hon rîmnap nan gagep rō gau gîpun; rîmnap nîbi bî nan göp gau kalîp gîno kamîŋ löp; rîmnap nîbi bî mög nîŋun ud aij gîpun; rîmnap nîbi bî gau kalîp abad mîdno nîŋöl gî, mîd aij gîpal; rîmnap manö yabîl ke ke gau hagpun. * ²⁹ Pen hon magöŋhalö Jisas manö ud arep bî mîdagpun. Hon magöŋhalö Jisas manö aij u hag ñeb bî mîdagpun. Hon magöŋhalö Jisas manö aij u nîbi bî ñî pai kalîp hag ñeb nîbi bî gau mîdagpun. Hon magöŋhalö nan gagep rō gau gagpun. ³⁰ Hon magöŋhalö nîbi bî nan göp gau kalîp gîno kamîŋ lagöp. Hon magöŋhalö manö yabîl rîmnap ke ke hagapun. Hon magöŋhalö manö yabîl ke ke haglö nîŋun, ado gun nîbi bî gau kalîp hag ñagpun. ³¹ God Ana nan aij ñab anîb gau, gasî rîmîd mîdmagö aŋ kale daŋ gasî nîŋmim, nan aij aij ñab anîb gau udnabun a gîmim gasî u nîŋmim.

* **12:27:** Ro 12:5 * **12:28:** Ep 4:11-12

Pen uri yad kalöp adan aij yabił u hagnig gabin.
*

13

Nibi bi ke nibö gau kalip midmagö linabun u, u nan kub yabił

¹ Manö yabił ke ke hagnabun aka ejol manö hagnal rö hagnabun u pen nibi bi rimnap kalip midmagö lagnabun u, manö hon niñlö belo paklö paklö hagab u rö linab.

² God manö nipe ke hagab manö anibu niñun, nibi bi gau waiö hag ñinabun u pen nibi bi rimnap kalip midmagö lagnabun u, hon nibi bi yiharin rö linabun. Gasin niñ kid hiikun, Krais manö aij u niñ aij ginabun u pen nibi bi rimnap kalip midmagö lagnabun u, hon nibi bi yiharin rö linabun. Krais manö aij u manö if u gasin niñ kid hiiknabun u pen nibi bi rimnap kalip midmagö lagnabun u, hon nibi bi yiharin rö linabun. Hon nibi bi rimnap kalip midmagö lagun, Krais nip niñ ud pidöñ yabił gun, ilö magö rimnap hagno ke gau arnab u pen hon nibi bi rimnap kalip midmagö lagnabun u, hon nibi bi yiharin rö linabun. * ³ Pen nan hon magöñhalö midöp rö, nime lun nibi bi nan midagöp gau kalip ñinabun aka God wög u gino niñöl gi, nibi bi rimnap hanip niñlö, mulu lugö, hanip mab inab an u ud yulö umnabun u, God nip aij ginab a ginabun u pen midmagö lagnabun u, nan yiharin rö linab.

* **12:31:** 1Ko 14:1 * **13:2:** Mad 17:20

⁴ Hon mɨdmagö leinabun u, kalɨp manö hain hain hagun, ud aij gun, gɨ aij gɨnabun. Hon mɨdmagö leinabun u, nan aij kale gau hon rö lagöp, a gun gasɨ u nɨɲagnabun. Hon mɨdmagö leinabun u, hib hon ke hagno adö aragnab. Hon mɨdmagö leinabun u, hon nöp nɨbi bɨ kub nɨbi bɨ gau nɨbi bɨ pro, a gun gasɨ u nɨɲagnabun. ⁵ Hon mɨdmagö leinabun u, nɨbi bɨ kalɨp manö naj hagun, haŧowaŧö gagnabun. Hon mɨdmagö leinabun u, pör nan nɨhön nɨhön hane ke aij gɨnɨm adö u gasɨ nɨɲun gagnabun. Hon mɨdmagö leinabun u, yɨɲɨd kal juun manö pen pen ha-gagnabun. Hon mɨdmagö leinabun u, nɨbi bɨ rɨmnap hanɨp gɨ naj gɨnaböl u, manö anɨbu gasɨ nɨɲöl gɨ mɨdagnabun.

⁶ Hon mɨdmagö leinabun u, nagɨ naj adö anɨbu nɨɲun ñɨñɨ lagnabun; nan nɨhön nɨɲö nöp mɨdöp u nöp nɨɲun mɨñ mɨñ gɨnabun. * ⁷ Hon mɨdmagö leinabun u, marö nɨhön nɨhön rɨmnap hanɨp aunɨm, gasɨ halö mɨdeinabun. Hon mɨdmagö leinabun u, pör Bɨ Kub nɨp nɨɲ ud pɨdöɲ göl gɨ nöp mɨdeinabun. Hon mɨdmagö leinabun u, pör Bɨ Kub nɨp nɨɲ udöl gun gasɨ halö mɨdeinabun. Hon mɨdmagö leinabun u, pör kŧö gun Bɨ Kub hagöp rö göl gɨ mɨdeinabun. *

⁸ Hon mɨdmagö leinabun u, rol ruö pör pör nöp anɨg gɨ damun, am Bɨ Kub aip kumi kabö adö laɲ au mɨdeinabun ñɨn u, mɨdmagö löl gɨ nöp mɨdeinabun. God Ana hanɨp nan aij ñö, God manö nɨpe ke hagab manö anɨbu nɨɲun, nɨbi bɨ gau waiö hag ñɨbun u, hainö anɨg gagnabun. God

* 13:6: Ro 12:9 * 13:7: 1Pi 4:8

Ana hanıp nan aij ñö, manö yabıł ke ke aka ejol manö hagpal rö hagpun u, hainö anıg gagnabun. God Ana hanıp nan aij ñö, Kraıs manö aij u manö ıt u nıη kıd hiıkpun u, hainö anıg gagnabun. ⁹ Nıhön gınıg: God Ana hanıp nan aij ñö, Kraıs manö aij u manö ıt u nıη kıd hiıkpun a gı gası nıηbun u pen uri rımnap nöp nıηbun. God Ana hanıp nan aij ñö, God manö nıpe ke hagab manö anıbu nıηun nıbi bı gau waiö hag nııbun a gı gası nıηbun u pen God Manö nıpe rımnap nöp nıηun, nıbi bı gau hag nııbun. ¹⁰ Pen Kraıs Bı aij unbö ke aunab u, hon nan gau rımnap nöp nıηagnabun; hon nıbi bı magöηhalö nan gau magöηhalö waiö nıη haknabun.

¹¹ Nıı painıη mıdmıdun nıın u, nıı painıη gası nıηbal rö gası nıηun, nıı painıη hagpal rö hagun mıdmıdun. Pen hainö majö gun, nıbi bı kub lun, nıı painıη gası nıηöm gıpal rö u böh nöp arö gıpun.

¹² Uri nıın anıbi, nııg ana rö ral nıηbal rö u nıηun, nan gau magöηhalö nıη aij gagpun. Rımnap nıηbun; rımnap nıηagpun. Pen nıın hain anıbu, nan gau rımnap nöp nıηagnabun; hon nıbi bı magöηhalö nan gau magöηhalö amgö magö hon ke waiö nıηun, nıη haknabun. Uri nıın anıbi, God nıpe aigale Bı rö mıdöp u rımnap nıηbun, rımnap nıηagpun. Pen nıın hain anıbu, God hanıp nıη aij yabıł göp rö u, nıp u rö nöp nıη aij yabıł gınabun.

¹³ Anıb u, manö kub mıhau nıgan pör mıdöp: Kraıs nıp nıη udep u; Kraıs nıp gası halö abad

m+dep u; m+dmagö lep u. Pen manö kub yabił u me, m+dmagö lep u. *

14

God Ana n+bi b+ n+pe kal+p nan aij ñab

¹ N+bi b+ gau kal+p m+dmagö l+nabun u, u nan kub yabił; kale gas+ an+göl n+ñmim g+mim. God Ana nan aij ñab an+bu gau, gas+ r+m+id m+dmagö an+ kale dan+ gas+ n+ñmim, nan aij ñab an+bu gau udnabun a g+mim gas+ u n+ñmim. Pen nan aij aij yabił u, Krai manö aij u n+bi b+ kal+p hag ñ+nabun, a g+mim gas+ u n+ñmim. * ² Pen n+bi b+ manö ke n+bu manö n+ñagep rö hageinaböl u, kale n+bi b+ r+mnap kal+p hagagaböl; kale God n+p nöp hagaböl. N+bi b+ r+mnap manö an+bu n+ñöm n+ñagnaböl. God Ana p+idöñ ñö manö n+ñö pi göl m+idöp gau hagaböl. ³ Pen n+bi b+ Krai manö aij u waiö hag ñeinaböl u, n+bi b+ r+mnap manö kale u rö nöp n+ñöm n+ñ aij g+naböl. Manö an+bu n+ñöm Krai manö aij u n+ñ aij göm p+idöñ r+mnap halö udöm, gas+ halö m+idöl g+, nan n+hön g+nab u gas+ iru n+ñagnaböl. ⁴ N+bi b+ manö ke n+bu manö n+ñagep rö hageinaböl u, kale ke nöp manö an+bu r+k n+ñöm, kale ke nöp p+idöñ r+mnap halö udnaböl. Pen n+bi b+ Krai manö aij u waiö hag ñeinaböl u, n+bi b+ Krai lau adö m+dpal gau magöñhalö u rö nöp n+ñöm, p+idöñ r+mnap halö udnaböl. ⁵ Kale magöñhalö manö ke n+bu manö n+ñagep rö hageinabim u, y+p aij g+nab u pen y+p aij yabił g+nab u, Krai manö aij u waiö hag

* **13:13:** 1De 1:3 * **14:1:** 1Ko 12:31; 14:39

ñ+nabim. Bì ap manö ke n+bö manö n+ñagep rö hagöm, hainö n+pe ke ìl hagpin u an+g an+g göl m+ðöp a g+nab u, n+bi b+ apdi n+ñbal gau p+ðöñ r+mnap halö udnaböl. An+g g+nab u aij. Wasö, manö ke n+bö manö n+ñagep rö hagep u nan pro; Kraiss manö aij u waiö hagep u nan kub.

⁶ Pen m+dpim u amem, manö ke n+bö manö n+ñagep rö hagem God Manö hageinabin u, kale aigöl g+mim n+ñmim, Kraiss n+p n+ñ ud p+ðöñ g+nabim? Pen God Ana y+p manö r+mnap hagö, kalöp hag ñ+nabin u aij g+nab. Aka God Ana gö, gas+ r+m+d y+p auöp rö kalöp hag ñ+nabin u aij g+nab. Aka God Ana y+p gas+ ñö, Kraiss manö aij r+mnap kalöp hag ñ+nabin u aij g+nab. Yad kalöp hag ñ+nö, kale Kraiss Jisas manö aij n+ñ aij g+mim, hagöp rö g+nabim u, aij. Kraiss manö ìl u r+mnap hag ñeinabin u, Kraiss n+p n+ñ ud p+ðöñ g+mim rö l+ñab.

⁷ Nan gau r+mnap gas+ m+dagöp pen manö hagab. Gabu gida nan gau manö hagab. Pen gabu gida manö hag aij gageinab u, n+bi b+ gau n+ñöm manö n+hön n+hön hagöp a göm dui göm k+map hagagnaböl.

⁸ Pen a+ñ magö u, u rö nöp, hag aij gageinab u, b+ an uraköm pen pen g+n+g gabun a göm, abad m+deinab? ⁹ An+ñ u rö me, kale n+bi b+ gau kal+p manö ke n+bö manö n+ñagep rö hagemim, God Manö hageinabim u, kale aigöl göm manö hagaböl me u a göm, n+ñöl? Kale ke nöp hag hag ju l+ñabim.

¹⁰ M+ñöñ naböñ ìl i manö yab+ ke ke iru nöp m+ðöp rö, manö ìl u m+ðö n+ñöl g+ hagpal; y+har+ñ hagagpal. ¹¹ N+bi b+ r+mnap manö haglö

nıñagnabun u, hanıþ nıñlö, nıbi bı mılö gau rö lınab. Hon pen kalıþ nıñno, unbö rö gınab. ¹² Kalöp anıb unbö rö nöþ gınab u, nıñ aij gımim. Gası rımıd mıdmagö anı kale dañ gası nıñmim, God Ana nan aij ñab anıb gau udnabun a gımim gası u nıñbim u aij. Pen nıbi bı Kraıs lau adö mıdpal gau magöñhalö Kraıs nıþ nıñ ud pıdöñ göl a gımim, nan aij God Ana ñab gau udmim, kłö gımim gı mıdeınabım u aij yabıtı.

¹³ Anıb u rö me, kale nıbi bı gau kalıþ manö ke nıbö manö nıñageþ rö hagnım, God Manö hageınabım u, God nıþ hag nıñbe, kalöp gası ñö nıñöl gı, manö hagnabım anıbu ud ado gımim, anıg anıg hagajun a gımim, kalıþ u rö nöþ hag ñımim. ¹⁴ Nıñhön gınıg: manö ke nıbö manö nıñageþ rö hagem, God nıþ sabe gınabın u, ana yad sabe gınab pen manö ıt anıg göl hagabın u a gem nıñagnabın. ¹⁵ Anıb u, yad ana yad u God nıþ sabe gınabın; pen yad u rö nöþ gası rımıd yad u nıñöl gı nöþ mıdem God nıþ sabe gınabın. Yad ana yad u God nıþ kımıþ hagnabın; pen yad u rö nöþ gası rımıd yad u nıñöl gı nöþ mıdem God nıþ kımıþ hagnabın. ¹⁶ Kale ana kale u nöþ God nıþ aij a gımim sabe geınabım u, nıbi bı gau manö hagnabım u nıñöm rık nıñagnaböl. Anıb u, kale God nıþ sabe gımim aij a gınabım manö anıbu ıt u rık nıñöm, aij a göþ a göm “Nıñö” a göl rö lagnab. ¹⁷ God nıþ aij a göl gı mıdeınabım u pen nıbi bı anıb gau manö hagnabım u nıñöm, gası rımnap halö udöm pıdöñ rımnap halö udagnaböl.

¹⁸ Pen God Ana nan aij ñö, manö ke nıbö manö nıñageþ rö hagnun u, kalöp nöþ ñagöp. Yıþ u

rö nöp ñaj+p, manö ke n+bö manö n+ñagep rö iru nöp pör hagn+idin u, God n+p aij a g+pin. ¹⁹ Pen Krai lau adö m+dpun n+bi b+ gau aip magum gun, manö ke n+bö manö n+ñagep rö hagnö n+bi b+ r+mnap n+ñöm r+k n+ñagnaböl u, u y+p aij gagnab. Manö n+ñeb m+höp nöp hagnö, n+bi b+ r+mnap n+ñöm gas+ r+mnap halö udnaböl u, u y+p aij g+nab.

²⁰ Pen añ mam b+. Ñ+ painañ gas+ n+ñbal rö gas+ u rö n+ñagmim; n+bi b+ kub gas+ n+ñbal rö gas+ u rö n+ñmim. Nan si nan naij gagep adö u nöp ñ+ painañ rö m+dmim. *

²¹ God manö haga r+mnap hagnö, Aisaia God Manö ad+ñ ap kal+ k+ñ r+köm haga,
 “B+ Kub hagnö,
 ‘Yad n+bi b+ gai i r+m+id uknö,
 n+bi b+ m+lö gau n+bö hagnö apöm,
 manö yab+ kale ke hagnaböl,
 pen n+bi b+ gai i manö yad hagnabin an+bu
 n+ñagnaböl,’ a göp,” a ga. *

²² An+bu u n+ñbun, God Ana nan aij ñö, manö ke n+bö manö n+ñagep rö hagnö u, n+bi b+ Krai n+p n+ñ udpal gau n+ñöl a göm ñagöp; n+bi b+ Krai n+p n+ñ udagpal gau n+ñöl a göm ñöb. Pen God Ana nan aij ñö, n+bi b+ Krai manö aij u waiö hagnö n+bal u, n+bi b+ Krai n+p n+ñ udpal gau, n+p n+ñ ud aij göl a göm ñöb; n+bi b+ Krai n+p n+ñ udagpal gau, n+p n+ñ udöl a göm ñagöp.

²³ Pen kale n+bi b+ Krai lau adö m+dpim gau ap magum g+mim, magöñhalö manö ke n+bö manö n+ñagep rö hagnö n+ñöl g+, n+bi b+ manö an+bu

* **14:20:** Ep 4:14 * **14:21:** Ais 28:11-12

nɪŋaƷpal gau rɪmnap aka nɪbi bɪ Kraiŋ nɪp nɪŋ udagpal gau rɪmnap raul mɪgan anɪbu aueinaböl u, manö kale anɪbu nɪŋöm, nɪbi bɪ gau hauɫ alö hagaböl, a Ʒɪnaböl. * 24 Pen Kraiŋ manö aij u waiö hag ñöl Ʒɪ mɪdpe nɪŋöl Ʒɪ, nɪbi bɪ Kraiŋ nɪp nɪŋ udagpal gau rɪmnap aka nɪbi bɪ manö anɪbu nɪŋaƷpal gau rɪmnap raul mɪgan anɪbu aueinaböl u, manö kale anɪbu nɪŋöm, kale nan si naij naij Ʒɪpal u nɪŋöm, Ʒasi kub nɪŋnaböl. * 25 Ʒasi kub nɪŋlö nɪŋöl Ʒɪ, nan nɪhön nɪhön Ʒasi rɪmɪd mɪdmagö kale pi göl mɪdöp gau waiö lö nɪŋnaböl. Kale anɪg göl Ʒasi nɪŋöm, God nɪp nɪŋlö anɪnɪn gö, kugom yɪmöm, God hib nɪpe haglö adö arö nɪŋöl Ʒɪ hagnaböl, “Nɪŋö! God kalöp aip mɪdöp,” a Ʒɪnaböl.

God nɪp sabe Ʒɪnɪg am magum Ʒɪmim u, kabö rö nöp Ʒɪmim

26 Anɪb u, añ mam bɪ, manö hagnɪg Ʒabin i nɪŋmim. Kale ap magum Ʒɪnabim ñɪn u, bɪ ap kɪmap ap hagnab; bɪ ap Kraiŋ manö aij u adɪŋ ap manö hag ñɪnab; bɪ ap God Ana Ʒasi ñɪnab rö manö u hag ñɪnab; bɪ ap manö ke nɪbö manö nɪŋagep rö hagnab; bɪ ap manö hagnab anɪbu, ado Ʒöm anɪg anɪg hagajɪp a Ʒɪnab. Anɪb u me, nɪbi bɪ Kraiŋ lau adö mɪdpal gau Kraiŋ nɪp nɪŋ ud pɪdörj göl a Ʒɪmim Ʒasi u nöp nɪŋmim Ʒɪmim. * 27 Pen bɪ rɪmnap manö ke nɪbö manö nɪŋagep rö hageinaböl u, bɪ mɪhöp aka mɪhau nɪganj nöp manö hagöl. Iru nöp hagagöl. Pen bɪ añɪ ap nöp uraköm manö hagnab; bɪ seg hagagöl. Bɪ añɪ ap

* 14:23: Ap 2:13 * 14:24: Jon 16:8 * 14:26: 1Ko 12:8-10

anig göl uraköm manö hageinab, bi ke nibö ap pen uraköm, manö haga u ud ado göm, anig anig hagajip, a ginab. ²⁸ Pen manö ado göm, anig anig hagajip a göm hag ñeb bi ap midagainim u, manö ke nibö manö niñagep rö hagnig gaböl bi gau manö anibu hagagöl; kale ke agamij kalip ke abe God nip abe hagöl. ²⁹ Bi mihöp aka mihau nigan Kraiss manö aij u hag ñilö niñöl gi, bi rimnap kabö rö hagaböl aka göm, niñ midaiöl. * ³⁰⁻³¹ Pen bi asik niñ mideinaböl anib gau, bi ap God Ana gö, gasi aij piral hiikö, bi nöd uraköm hagainim u gasi anibu niñöm asikö, bi hain uraköm hagnim. Pen pen ab ralöm hagagöl. Añi añi uraköm hagöl. Anib u, kale magöñhalö Jisas Kraiss manö aij u hag dapim apim gimim me, Jisas Kraiss gasi rimnap halö udmim, gasi halö mideinabim.

³² Nibi bi God kalöp nan aij ñö, Kraiss manö aij u hag ñimdim gau, gasi kale ke niñ aij gimim, manö hag ñimim. Pen kale u rö nöp gasi niñ aij gimim, manö hagpin me u a gimim arö gimim. ³³ Niñön ginig: God gö nibi bi Kraiss lau adö midpal gau halöwatö gapal; gasi niñöl gi gilo arö, agamij mid aij gipal.

Pen kale ap magum gimim, Kraiss lau adö midpal nibi bi ram minön gau gau magöñhalö gimidal rö gimim. ³⁴ Kale ap magum gimim, God nip sabe gimidim ñin u, nibi gau manö hagagöl. Bi gau nöp haglö, nibi gau yharinj apdi niñöl. Juda lo manö anib unbö rö nöp hagöp. *

³⁵ Nibi gau manö rimnap halö niñun a geinaböl u, kale ram kale ke gau amöm, nugmul bi kalip

* **14:29:** 1De 5:21 * **14:34:** 1Ko 11:3; 1Di 2:12

hag nıñlö, hag ñöl. Pen nıbi bı Krais lau adö God Manö nıñjun a göm magum geinaböl an au, nıbi ap uraköm manö hag ñınab u, gı naij yabıtı gınab.

³⁶ Kale nıbi bı Korid nöd api Jisas manö aij u udmim nıbi bı gau dammim hag ñagpe. Pen hon Jisas manö aij ud arep bı gau, manö aij anıbu damun, kalöp nıbi bı Korid nöp hag ñagno.

³⁷ Kale bı an an, God Ana hanıp nan aij ñö, Jisas manö aij u nıbi bı gau hag ñımıdun a gımim gası nıñbim gau, yad Bı Kub hagöp rö hagabin me u a gımim nıñmim. * ³⁸ Pen bı an manö hagabin anıbi nıñagnab u, manö nıpe u rö nöp nıñagmim.

³⁹ Anıb u, ań mam bı. Gası kub kale u Jisas manö aij u hag ñun a gımim gası u nıñmim. Pen nıbi bı manö ke nıbö manö nıñagep rö hagaiöl u, arö gim a gımim hagagmim. ⁴⁰ Pen kale nıbi bı Krais lau adö mıdpim gau apim God Manö nıñnabim ñın u, nan nıñhön nıñhön geinabim, magöñhalö gası nıñ aij göl gı gıpe arnım.

15

Krais umöm kauyañ uraka

¹ Ań mam bı. Krais manö aij u nöd hag ñainö udmim, manö nıñö yabıtı a gımim nıñ ud pıdöñ gıpim u, kauyañ hag ñı aij gınıg gabin. ² Manö aij anıbu kalöp hagnö nıñmim udpe u, nıñ ud pıdöñ göl gı mıdeinabim u, God kalöp ud kamıñ yunab. Pen nıñ ud pıdöñ göl gı mıdageinabim u, kale manö nıñö anıbu yıharıñ nıñ udpim rö lınab.

³ Manö yad nöd nıñnö anıbu, manö kub manö aij yabıtı a gem kalöp hag ñınö. Hon nan si nan

* **14:37:** 1Jn 4:6

naij gipun rö, Kraiss hanip a göm uma u, God Manö kalî kliš rîkôm, ginab a gîla rö nöp ga. *

⁴ Kraiss umö rigöl gîlô, ñin mîhöp midôm, ñin mîhau nîgan u kauyan uraka u, u rö nöp God Manö kalî kliš rîkôm, ginab a gîla rö nöp ga. *

⁵ Pen Jisas kauyan urakôm, Pida mideia au waiö lö, nip nöd nîna. Hainö waiö lö, bî manö nîpe ud arep unbö mîgan lan u nînla. *

⁶ Hainö ñin ap, Kraiss kauyan waiö lö, ñin añî anîbu nöp añ mam paip hadred (500) rö nînla. Añ mam anîb gau rîmnap umla pen magöñhalö rö midpal. ⁷ Hainö ñin ap, Kraiss kauyan waiö lö, Jems nîna. Ñin ap pen, bî manö nîpe ud arep gau magöñhalö nînla.

* ⁸ Pen nîbi bî rîmnap nip nînla ñin u ap arö, hainö Jisas yad ke waiö la nîñnô. Anîb u, yad ñî le pi yag daubal rö ap midainö yîp uda. *

⁹ Yad nîbi bî Kraiss lau adö mideila gau kalîp gî naij yabîl gî midmidin u, Jisas manö aij ud arep bî midnam rö laga. *

¹⁰ Pen God yîp mög nîñöm ud aij gö, bî nîpe midem, ke yabîl gîpin. Jisas manö aij ud arep bî rîmnap wög gîpal rö gagpin; yîp mög nîñöm ud aij yabîl gö, wög kub yabîl u gîpin. *

¹¹ Yad nöp God nip wög gîpin a gem hagagabin; kale nöp gîpal a gem hagagabin. Hon magöñhalö Kraiss manö aij u, adö añî hag ñîno arö, kale nîñmim udpim.

Nîbi bî umla gau kauyan uraknaböl

* **15:3:** Ais 53:5-12 * **15:4:** Mad 12:40; Ap 2:24-32 * **15:5:**
 Luk 24:34; Mad 28:16-17 * **15:7:** Luk 24:50 * **15:8:** Ap 9:3-6
 * **15:9:** Ep 3:8; 1Di 1:15 * **15:10:** 2Ko 11:23

¹² Pen Krajs umöm uraka a gun manö pör hag-pun u, kale r+mnap n+hön g+n+g n+ñagmim, wip gau umöm kauyañ urakagnaböl a g+mim n+ñbim?

¹³ Pen wip gau umöm kauyañ urakagnaböl a g+ñabim u, Krajs n+pe ke kauyañ urakagöp a g+ñabim.

¹⁴ Pen Krajs kauyañ urakagböp u, Krajs manö aij hag ñ+m+dun manö u, manö y+har+ñ rö l+böp. Krajs kauyañ urakagböp rö hagep, Krajs manö aij n+ñ udpim u manö y+har+ñ rö l+böp. ¹⁵ Wip umöm uraköl rö lagaiböp u, God Krajs n+p gö urakagböp. An+bu u, God gö Krajs uraka manö aij pör hag ñ+m+dun u, manö piral rö l+böp. ¹⁶ N+hön g+n+g: wip gau umöm kauyañ urakagnaböl a g+ñabim u, Krajs n+pe ke u rö nöp kauyañ urakagöp a g+ñabim. ¹⁷ Pen Krajs kauyañ urakagböp, Krajs manö aij n+ñ udpim u manö y+har+ñ rö l+böp. Krajs kauyañ urakagböp, nan si nan naj g+pim gac u l+k g+ yuagböp. ¹⁸ Pen Krajs kauyañ urakagböp, n+bi b+ Krajs n+p n+ñ udöm umla gau, hadö böñ nöp um lug l+ arblap. ¹⁹ Hon Krajs n+p udun me, gas+ halö m+dpun. Pen m+ñöñ naböñ i+ i m+dun, böñ nöp umaibnop, n+bi b+ mög gep rö yab+ m+daibnop.

²⁰ Pen Krajs uraköm kam+ñ m+döp u me, n+bi b+ Krajs n+p n+ñ udöm umbal gau, u rö nöp uraköm kam+ñ m+deinaböl. ²¹ B+ ap gö, n+bi b+ umnaböl; b+ ap gö, n+bi b+ uraknaböl. * ²² Manö hagabin an+bu, Adam n+bi b+ yam n+pe m+dpun u magöñhalö umnabun, pen Krajs n+bi b+ yam n+pe m+dpun u magöñhalö uraknabun. ²³ Pen

* **15:21:** Ro 5:12

God Kraiſ nɪp nöd gö uraköm, am nɪpe aip mɪdöp u me, hainö apöm nɪbi bɪ nɪp lau adö mɪdpun gau gö, magöŋhalö uraknabun. *

²⁴ Seden kijaki ana naj nɪpe gau nɪbi bɪ gau gɪ naj gɪnaböl u pen Kraiſ nɪpe kalɪp pa jö gɪ yuöm, nɪbi bɪ nɪpe abad mɪdeinab gau Bapi God nɪp ñɪnab; anɪbu ñɪn hain anɪbu aunab. ²⁵ Nɪhön gɪnɪg: Kraiſ nɪbi bɪ nan gau abad mɪd damöm, Nap gö, kołmał nɪpe magöŋhalö gau Kraiſ ma mo gau mɪdeinaböl. * ²⁶ Kołmał añɪ ap nöp mɪdeinab: umeb magö u nöp. Pen ñɪn hain anɪbu, u abe gɪ pɪs gɪnab. * ²⁷ Pen nɪpe gö, nɪbi bɪ nan gau magöŋhalö ma mo nɪpe gau mɪdöp a göm kalɪ kłiñ rɪkla u, God Kraiſ mo nɪpe gau mɪdöp hagagla. God nɪpe nöp gö, magöŋhalö Kraiſ mo nɪpe gau mɪdöp. * ²⁸ Nɪbi bɪ nan gau magöŋhalö, Ñɪ nɪpe Kraiſ mo nɪpe gau mɪdlö nɪŋöl gɪ, nɪpe hagnab, “Bapi mɪñi ne nɪbi bɪ nan gau magöŋhalö abad mɪdpan. Mɪñi yad mo nöp gau mɪdeinabin,” a gɪnab. Anɪb u me, God añɪ nöp nan nɪhön nɪhön mɪdöp gau magöŋhalö yabɪł abad mɪdeinab.

²⁹ Nɪbi bɪ umbal gau, uraknaböl a gɪpin u nɪŋbim. Urakagnaböl u, nɪbi bɪ ai gɪnɪg nɪmdamam umbal gau kalɪp nan a göm ñɪg pak-pal? Kale uraknaböl a göm nöp anɪg gɪpal. ³⁰ Pen hon u rö nöp, hon nɪhön gɪnɪg manö aij anɪbu hagnun, bɪ hanɪp gɪ naj gɪnɪg gaböl gau gasɪ iru nɪŋagpun? * ³¹ Yad pör nɪŋagpin, ñɪn i bɪ ap yɪp al pak lɪnab aka wasö u nɪŋagpin. Yad kalöp nɪbi bɪ

* **15:23:** 1De 4:16; Rep 20:5 * **15:25:** Mad 22:44 * **15:26:**
 Rep 20:14 * **15:27:** Sam 8:6 * **15:30:** Ro 8:36

gası nıñem, Bı Kub hon Kraıs Jısas nıp ñıñı lem aij a göp a gabin. ³² Pen yad daun kub Epesas i apem, kain hapeb gau rö aip pen pen gıpin. Ummön böñ nöp umnabön a gıpım u, yad nıñön gıñıg anıg gıpin? “Mıñı mıdpun ñın i, nan aij aij ñıñöl gı, ñıg aij aij ñıñöl gı, gı mıdaiun; umun böñ nöp umnabun,” a gıbnep. Manö aij hag ñı ajpin u arık arbnep. *

³³ Pen nıbi bı gası anıbu rö nıñbal gau, aip mıdagaimim. Nıbi bı mıd aij gıpal gau, nıbi bı gı naj gıpal gau aip magum gaiöl, adö anıbu nöp gıñaböl. ³⁴ Pen gası adö ke nıñmim nan si nan naj gıpım u arö gımim, mıd aij gımim. Kale rımnap God nıp gası nıñagpım u, kale nable gıböp.

Kauyañ uraköm hañ roman kale u aige rö mıdeinab?

³⁵ Pen kale rımnap hagnabım, “Nıbi bı umbal gau aigöl göm urakñaböl? Uraköm, hañ roman kale u aige rö mıdeinab?” ö gıñabım. ³⁶ Pen manö hıgal u manö hauı rö. Nan yıñ magö gau yube, halö mıdöm kamıñ lagnab; umöm nöp kamıñ lınab. * ³⁷ Wid magö aka nan nıñön magö yubım u, ran kub göp rö ju yımagpım; magö pro gau nöp yubım. ³⁸ Pen magö ke ke yubım anıb gau, God rannım a göm nıñ la rö ranöb.

³⁹ Hañ roman gau u rö nöp ke ke mıdöp. Nıbi bı gau ke la; kaj wal gau ke la; yaur gau ke la; kabsal gau ke la. ⁴⁰ Hañ roman kumi kabö adö lañ gau ke mıdöp; hañ roman mıñöñ naböñ adö it i gau ke mıdöp. Hañ roman kumi kabö adö lañ aij u ke

* 15:32: Aıs 22:13 * 15:36: Jon 12:24

m+döp; hañ romanḡ m+nöḡ naböḡ adö iḡ i aij u ke m+döp. ⁴¹ Pen s+dö mailö u aij u ke la; rak+n mailö u aij u ke la; gap+i mailö u aij u ke la. Pen gap+i gau u rö nöḡ ke ke m+döp rö mailö u aij ke ke la. ⁴² N+i bi b+i umöm uraknaböl u an+bu rö. Wip riḡöl ḡ+naböl hañ romanḡ u hij ḡ+i lugnab; uraknaböl hañ romanḡ u hij ḡ+i lugagnab. ⁴³ Nan möḡ gep rö uḡöm l+bal; uraköm mailö halö m+dnab. Nan kḡö m+dagöp uḡöm l+bal; uraköm p+döḡ halö m+dnab. * ⁴⁴ Hañ romanḡ uḡöm l+bal u hañ romanḡ m+nöḡ naböḡ adö iḡ i ajpal rö m+döp; uraköm ana kumi kabö adö laḡ ajpal rö m+dnab.

⁴⁵ Adö an+bu nöḡ, God Manö ad+iḡ ap Mos+s kal+i kliñ ri+köm haga, “Adam nöḡ n+i bö u n+i pe ke b+i kam+iḡ halö la,” a ḡa. Adam hain n+i bö u pen Ana m+döp; n+i pe n+i bi b+i gau kam+iḡ m+dep magö u ñab. * ⁴⁶ An+b u me, nöḡ hañ romanḡ m+nöḡ naböḡ adö iḡ i ajep; hainö hañ romanḡ ana ajep. ⁴⁷ B+i nöḡ n+i bö u m+nöḡ nöḡ aua; B+i hain n+i bö u kumi kabö adö laḡ au n+i bö aua. ⁴⁸ N+i bi b+i m+nöḡ naböḡ adö iḡ i m+dpal gau, b+i nöḡ n+i bö m+dm+döp u rö nöḡ m+dpal. N+i bi b+i kumi kabö adö laḡ m+dpal gau, B+i kumi kabö adö laḡ m+döp rö m+dpal. ⁴⁹ Miñi hon b+i m+nöḡ aua rö m+dpun; hainö B+i kumi kabö adö laḡ au n+i bö aua rö m+deinabun.

⁵⁰ Añ mam b+i, yad kalöp hagabin, hañ romanḡ y+har+iḡ u God ram m+nöḡ aij u arep rö lagöp. Nan um hij ḡ+i lugnab u pör pör m+dain+m rö lagöp. ⁵¹ Pen manö nöḡ n+iḡagm+dal ap kalöp hagn+ḡ gabin. Hon Krai s n+i bi b+i n+i pe m+dpun gau magöḡhalö umagnabun. Pen hon magöḡhalö ke

* **15:43:** Plp 3:20-21 * **15:45:** Jen 2:7

hain nı̄bö rö lınabun. * 52 Añı̄n magö hagö, añım añım yı̄ñı̄d nöp mailö göp rö, nı̄bi bı̄ umbal gau urak hañ romanı̄ hij gı̄ lugagep mı̄deınaböl; pen hon magöñhalö ke hain nı̄bö rö lınabun. * 53 Hañ romanı̄ hij gı̄ lugnab u, hij gı̄ lugagep lınım; hañ romanı̄ umeb u, pör pör mı̄dep lınım. * 54 Hañ romanı̄ hij gı̄ lugnab u, hij gı̄ lugagep lınab; hañ romanı̄ umeb u, pör pör mı̄dep lınab ñın anı̄bu, manö kalı̄ kñı̄n rı̄köm hagla rö gınab. Bı̄ God manö hagep Aisaia God Manö kalı̄ kñı̄n hagöm haga, “Bı̄ Kub umeb magö u al pak lö hadö böñ nöp pıs göp,” a ga. * 55 Pen bı̄ God manö hagep Hosea God Manö kalı̄ kñı̄n rı̄köm haga, “Umeb magö, uri kłö ne mı̄döp gai?

Umeb magö, uri ilön ne mı̄döp gai?” ö ga *

56 Umeb magö ilön u nan si nan naij gep nı̄bö; nan si nan naij gep kłö u lo manö nı̄bö. * 57 Pen God nı̄pe Bı̄ Kub hon Jisas Kraıs nı̄p yuö apöm hanı̄p ud ası̄k yuö kamı̄ñ arabun. Anı̄bu nı̄ñun, God nı̄p aij a gun.

58 Anı̄b u, añ mam aij yad gau, kale pı̄dön gımim, ke gau aragmim. Bı̄ Kub nı̄p wög gı̄pun u yı̄harı̄ñ gagun a gımim, pör nöp kłö gımim, Bı̄ Kub nı̄p wög göl gı̄ mı̄daimim.

16

Nan God nı̄p ñeb

¹ Manı̄ ud magum gımim, God nı̄bi bı̄ kalı̄p ñınabim manö u hagnı̄g gabin. Kraıs Jisas nı̄bi bı̄

* 15:51: 1De 4:15-17 * 15:52: Mad 24:31 * 15:53: 2Ko 5:4

* 15:54: Aıs 25:8 * 15:55: Hos 13:14 * 15:56: Ro 7:13

Galesia Propins mɪdɪpəl gau kalɪp hagnö rö, kale u rö nöɸ gɪmim. * ² Kale nɪbi bɪ ke ke magöŋhalö wik añɪ añɪ ñɪn nöɸ u mani uɪpim rö u nɪŋmim rɪmnap ud ke gau lɪmim ud magum gɪmim. Anɪg gɪnabim u, yad apjakem mani nan a gem hag ajageinam.

³ Pen yad nɪnabin u, bɪ kale nɪŋmim bɪ aij mɪdɪpəl gau rɪmnap hagpe, yad kalɪp köp kalɪ kɪñ rɪk ñɪnö, kale pen köp u abe mani ñɪnabim u abe dam Jerusalem ud aröl. ⁴ Pen yɪp arep rö leinab yad ke kalɪp uɪ gɪ ud arnabin.

⁵ Pen yad Masedonia Propins u amem, mɪdɪpim u nɪnabin. * ⁶ Amjakem, kale aip pro magö ap mɪdeinam rö löp. Yɪbaud i kalöp aip mɪdem, ram mɪnön rɪmnap arnɪg gɪnö, yɪp dam adan aŋ u yube arnabin. * ⁷ Kalöp yɪharɪŋ mailö sɪdö aŋ nɪŋöl arep u yɪp aij gagöp. Bɪ kub yau a geinab, am kale aip rapɪn mɪdem hainö arnabin.

⁸ Yad daun kub Epesas i mɪdem, Pedikos ñɪn kub u ap padiö nɪŋem hainö nɪnabin. ⁹ Daun kub Epesas ɪ, Bɪ Kub wög kub gabin, pen nɪbi bɪ iru nöɸ yɪp jɪ nɪŋbal. *

¹⁰ Pen Dimodi mɪdɪpim u auainɪm, nɪp ud aij gɪmim, nɪpe pɪñɪŋ gagnab. Nɪpe yad Bɪ kub u nɪp wög gɪpin rö nöɸ göp u nɪŋmim, * ¹¹ nɪp arö gagmim. Kale magöŋhalö nɪp ud aij gɪmim. Hainö arnɪg gainɪm u, nɪp dam adan aŋ u yuaimim, yad mɪdɪpin i ado gɪ aunɪm. Mam rɪmnap halö aip aunaböl a gem abad mɪdɪpin. *

* **16:1:** Ro 15:25-26; 2Ko 8:1-9 * **16:5:** Ap 19:21 * **16:6:**

Ro 15:24 * **16:9:** Ap 19:8-10; 2Ko 2:12 * **16:10:** 1Ko 4:17

* **16:11:** 1Di 4:12

12 Pen mam hon Apolos n̄p manö klö hagem hagpin, mam r̄imnap arajal rö, aip armön a ḡipin u, pen n̄pe m̄ñi nagnab. Hainö neb rö lain̄m n̄nab. *

Manö naböŋ r̄imnap abe haga

13 Kale n̄bi b̄i n̄iŋöl ḡi m̄daimim. God n̄p n̄iŋ ud p̄idöŋ ḡimim ḡi m̄daimim. Nan ap p̄iñiŋ gagmim. Klö yab̄i ḡimim ḡi m̄daimim. 14 Pen nan n̄ihön n̄ihön ḡinabim, n̄bi b̄i gau kal̄ip m̄dmagö l̄imim ḡimim.

15 Añ mam b̄i. Kale n̄iŋbim, Grik kai Krais n̄p n̄iŋ udla gau, S̄idepanas n̄bi b̄i yam n̄pe gau nöd n̄iŋ udla. N̄iŋ udöm me, n̄bi b̄i Krais lau adö m̄dpal gau kal̄ip m̄dmagö löm wög ḡi ñöl ḡi nöp m̄dpal. An̄b u, añ mam yad kalöp hagabin, *

16 n̄bi b̄i aij an̄b gau rö abe, añ mam kale aip wög ḡipal gau abe n̄iŋmim, hagöl rö nöp ḡimim.

17 Pen kale ap ȳip n̄iŋmim rö lagö, S̄idepanas, Podyunedas, Akaikas apöm ȳip n̄iŋbal u ȳip aij yab̄i göp. 18 An̄g ḡipal an̄bu ȳip aij göm kalöp aij göm göp. B̄i aij an̄b gau manö hagnaböl u n̄iŋ aij ḡimim.

19 Pen n̄bi b̄i God lau adö m̄dpal Esia Propins i, kalöp Korid n̄bi b̄i gau, “Añ mam b̄i, kale m̄dpim?” a ḡipal. Akwila n̄bi n̄pe Prisila aip kalöp Korid n̄bi b̄i, “B̄i Kub kalöp abad m̄ideiaŋ,” a ḡipal. N̄bi b̄i apöm ram kale ber m̄ihau magum göm God n̄p sabe ḡipal gau u rö nöp hagpal.

* 20 Pen añ mam Krais lau adö m̄dpal gai i magöŋhalö, “Kale m̄dpim?” a ḡipal. Kale B̄i Kub

* 16:12: 1Ko 3:6 * 16:15: 1Ko 1:16 * 16:19: Ap 18:2,18,26

nɪp nɪŋ uɔpim rō, pen pen hag wɪhai udöl gɪ,
alaun bom halumim.

²¹ Yad Pol, manö naböŋ magö i ñɪmagö yad u ke
kali kɪñ rikem “Kale mɪɔpim?” a gabin.

²² Nɪbi bɪ an, Bɪ Kub nɪp mɪɔmagö lagnab u,
pen ilön uɔnɪm. Anɪb u, Bɪ Kub hon, ne aumön!
*

²³ Bɪ Kub hon Jisas kalöp mög nɪŋöm ud aij
gɪnɪm.

²⁴ Añ mam yad Krais Jisas lau adö mɪɔpim gau,
yad kalöp magöŋhalö mɪɔmagö lɪbin. Anɪb unbö
rö aij.

* **16:22:** Gal 1:8-9

Manö Kamɨŋ
The New Testament in the Kobon Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kobon long Niugini

Copyright © 2005 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kobon

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

3850151d-322e-5e07-a069-b89a616a091d